

Az illúzió legyőzése III. rész

Írta: J.J. van der Leeuw

Fordította: Bárány Károly

Magyar Teozófiai Társulat 2024.

TARTALOMJEGYZÉK

KILENCEDIK FEJEZET – AZ ÉLET IGAZSÁGOSSÁGA

Az élet igazságossága – Az igazágtalanság problémája – Az igazságszolgáltatás helyettesítői – A karma tanítása és az élet igazságossága – A probléma téves jellege – Az igazságosság a Valóság világában

TIZEDIK FEJEZET – A LÉLEK HALHATATLANSÁGA

A halhatatlanság keresése – A halhatatlanság tagadása a materializmus által – A test és a lélek kapcsolata – A túlélés, nem halhatatlanság – A halhatatlanság illúziója – Örök Valóság

TIZENEGYEDIK FEJEZET – AZ ÖRÖKKÉVALÓ FÉNYÉBEN

Az élet értelme – Gyakorlati filozófia – Világ-elfogadás és Világ-tagadás – A Valóság gyakorlata – Az Örökkévaló fényében

KILENCEDIK FEJEZET

AZ ÉLET IGAZSÁGOSSÁGA

Az is, ahogy mi itt fokról fokra élünk, tetszik a népnek, s kedves a Királynak; ki akaratát akartatja velünk.
- DANTE, Paradicsom.

AZ IGAZSÁGTALANSÁG PROBLÉMÁJA

MINDEN ember igazságot vár az élettől, de csak kevesen vannak, akik megtalálják. Az erényesek jutalma és a gonoszok büntetése talán megállja a helyét a regényekben és a melodramákban, és esetleg megmagyarázza a népszerűségüket, de a mindennapi élet pusztá tényei az ellenkezőjét mutatják - a szelíd és szerény elpusztul, a könnyörtelenek virágoznak. Csodálkozhatunk-e azon, hogy sok ember, akiben nem tudatosul, hogy rosszat tett, és mégis megfosztják a hosszú évek fáradságos munkájával szerzett vagyonától és mindattól, ami kedves neki, kínjában azt kiáltja, hogy nincs igazságosság az életben, és hogy ha van is Isten, ez az Isten nem lehet igazságos?

Csekély vigasz, amelyet inkább a vágyaink, mintsem a tudományos megfigyelés ihletett, hogy a jutalmak és büntetések, amelyek oly nyilvánvalóan hiányoznak az itteni életből, egy olyan túlvilágon valósulnak meg, ahol az igazak boldogságukban hárfáznak, a gonoszok pedig a pokol tüzét táplálják. Ez nem más, mint egy második védelmi vonal, amelyen az életben való igazságosság iránti vágyunk megveti a lábát, és ahol, miután a mindennapi létezés tényei által legyőzöttnek látja magát, harcol reményei beteljesüléséért egy olyan túlvilágon, amelynek körülményeit kevesen tudják ellenőrizni vagy igazolni.

Kétségtelen, hogy az élet látszólag fenséges közömbösséggel osztogatja az örömet vagy szenvedést, a boldogságot vagy szerencsétlenséget a jóknak és a gonoszoknak egyaránt; a szerencse és szörnyűség dárdáit és nyilait látszólag pártatlanul szórja szét a világban, és egyáltalán nem törődik azzal a szerencsétlen emberrel, aki véletlenül az útjukba kerül. Nem ismerünk-e túl sok példát bátor és türelmes munkásokról, akik, úgy tűnik, soha nem kapják meg munkájuk jutalmát, és akiktől még azt a keveset is elveszik, amijük volt? És a siker vagy a hatalom, hányszor olyan könnyörtelenség eredménye, amely mások tönkretételétől függetlenül tapos magának utat az életben, és bár eléri célját, mégis millióknak okoz szenvedést?

A sikeresek túl gyakran kegyetlenek; amíg a képzelőerővel és együttérzéssel megáldott ember visszariad egy olyan cselekedettől, amely neki hasznot és hatalmat hozna, de másoknak nyomorúságot, addig azt, akiből hiányzik az együtt érző képesség eme tulajdonsága, nem riasztja vissza embertársai szenvedése, ha eléri a célját. És amikor ezeket a célokat elérte, az emberiség a hatalom és a siker imádatában nagyon is hajlandó megfedkezni arról, hogy milyen módon érte el vagy tartja fenn azokat, és csak a káprázatos magasságot látja, amelyen a sikeres ember trónra emelte magát. A szelídek talán a mennyet öröklik, de a földet biztosan nem; minél inkább igyekszik Krisztus követője a Mesterének nyomdokaiba lépni, annál inkább megfosztva találja magát a hatalomtól és a vagyontól, az emberek megvetik, mint kudarcot vallott embert, a sikeresek és a nagyok pedig lábbal tiporják.

Meg kellene tehát adnunk magunkat, és az élet igazságosságát a sok-sok régi mítosszal vagy képzelgéssel együtt a babonák lomtárába dobnunk, vagy lehetséges, hogy a filozófia reményt ad arra, ami a legtöbbünknek oly kedves?

Jó lenne, ha időről időre, amikor az élet igazságosságának problémáján elmélkedünk, megkérdeznénk magunktól, hogy mit tartunk olyan dolognak, amelyért érdemes törekedni és amelyet érdemes elérni, mit tartunk az élet legnagyobb jutalmának, és mi a legnagyobb rossz, ami az embert utolérheti. Világos, hogy ha nem értjük meg, hogy mit tekintünk jónak vagy rossznak az életben, akkor nem tudjuk megítélni, hogy van-e igazságosság vagy nincs, hiszen az igazságosság az elkövetett jó cselekedetek jutalmától és a rossz cselekedetek büntetésétől függ. Mármost bizonyára nem túlzás azt állítani, hogy a keresztény férfiak és nők többségének tudatában a jutalom, vagyis az élet jó dolgai a pénzben, a hatalomban és az élvezetekben, a rossz pedig a korlátozottságban, a veszteségben és a szenvedésben áll.

Az élet értékeinek eme megbecsülésében nem lehet hibát találni; minden emberi lénynek, természetének és mentalitásának megfelelően, rendelkeznie kell egy olyan értékrenddel, amely kifejezi a fejlődési szintjét. De amikor a nemzetek büszkén nevezik magukat keresztény nemzeteknek, amikor nemcsak dicsőítik és magasztalják Krisztus isteni bölcsességét, hanem még azt is követelik, hogy más nemzetek és fajok is ismerjék el a megtestesült Bölcsességnek, akkor legalább némi valóságtartalmat kellene adnunk annak az értékrendnek, amelyről az Ő szavai tanúskodnak. És itt nem találunk bizonytalan üzenetet; mert mint egy aranyfonál, úgy fut végig az evangéliumi történeten az a tanítás, hogy az életben csak egy dolog van, amit érdemes megszerezni, egyetlen legfőbb érték, és ez a belső Királyság, az Isten Országának megvalósítása önmagunkban. Egyedül a belső istenségnek ebben a felismerésében lehet megtalálni azt a békét, boldogságot és gazdagságot, amelyhez képest a földi gazdagság semmit sem ér.

Ha Krisztus szavainak igazságát állítjuk, nem menekülhetünk el attól a következtetéstől, hogy az életben a jutalom csak az Isten Országának teljesebb megvalósulását jelentheti, míg a büntetés csakis e legfőbb Jótól való eltávolodás lehet. Így nincs más választásunk; ha keresztényeknek akarjuk magunkat nevezni és Krisztus tanításainak igazságát valljuk, akkor azt is fenn kell tartanunk, hogy az igazságosság az életben azt jelenti, hogy a jók a teljesebb megvalósulását nyerik el az Isten Országának, ami a legnagyobb érték, és hogy a gonoszok gonosz tetteik eredményeként távol találják magukat ettől a legfőbb boldogságtól. Az a tény, hogy a földi dolgok közül sok mindenre szert tesznek, mint például hatalomra és vagyponra, a keresztény tanítás fényében soha nem tekinthető lehetséges egyenértékűnek vagy helyettesítőnek azzal, ami az egyedül érdemes, vagyis a belső Királyság megvalósításával, és másrészt, még ha az élet minden gonoszsága rá is zúdulna az emberre, és Jóbhoz hasonlóan a szerencsétlenség kiválasztottjának találná magát, még akkor is a belső Királyság megvalósítása bőven ellensúlyozná ezeket a világi nehézségeket; és az igazságosság szempontjából az ember valóban megkapná a jutalmát.

Túl gyakran azonban nem vagyunk keresztények, hanem csak a keresztény egyházak tagjai, és mint ilyenek, az egekig magasztaljuk Krisztus tanításának dicsőségét, és intoleránsak vagyunk a pogányokkal szemben, akik nem fogadják el azt, de eszünkbe sem jut, hogy ezt a tanítást életünk problémáira alkalmazzuk. Kereszténységünk törékeny növény, amely csak az egyházi istentisztelet meleg házában tud virágozni, és amely gyors halált hal, ha mindennapi életünk hideg légkörébe kerül; hétfő reggel értékrendünk megváltozik, és Isten országára, amelyről előző nap oly buzgón énekeltünk, feleannyira

sem vágyunk, mint az üzletünk gyarapodására. Ekkor az élet igazságosságának problémája is egészen más megvilágításban jelenik meg; a templomban valóban a szentek boldogságát dicsőítjük, mint a legmagasabb jutalmat, de otthon nagyon is hajlandók vagyunk, sőt, több mint hajlandók vagyunk lemondani e meglehetősen ködös mennyei jutalmakról a földi, kézzelfoghatóbb jutalmakért; az egy veréb a kezünkben még mindig többet ér számunkra, mint az összes túzok, amely valaha is volt a mennyei bokorban.

Következésképpen panaszkodunk, hogy az élet nem igazságos, mert az ember, aki Krisztus nyomdokain jár, nem gazdagodik meg, nem lesz kitüntetett és híres, nem jut magas pozícióba vagy politikai hatalomhoz, hanem sokkal inkább gyakran minden társadalmi szempontból kudarcot vall, a létért folytatott küzdelemben eltiporják. De az élet igazságtalansága miatti panaszaink alapvetően keresztényhez méltatlanok maradnak, és csak akkor engedhetünk nekik, ha egyúttal hajlandók és elég őszinték vagyunk ahhoz, hogy kifejezzük teljes hitetlenségünket az üzenettel szemben, amelyet Krisztus hozott az emberiségnek, és amelyért életét adta. Ha már keresztények nem lehetünk, legalább őszinték lehetünk.

AZ IGASZÁGSZOLGÁLTATÁS HELYETTESÍTŐI

Az emberek többsége számára még mindig az a probléma, hogy az élet teljesen közömbösen és a személyeket figyelmen kívül hagyva osztogatja a lapjait, ha valami, akkor a gonoszok felé hajló enyhe hajlammal. Még ha a kereszténységünk valódi is számunkra, amikor látjuk a gonoszság és a tudatlanság zsarnokságát a szelíd és bölcs emberek felett, nehéz tartózkodni attól a kérdéstől, hogy vajon van-e igazság az egyén számára, vagy nincs. Kétségtelen, hogy az elégedetlenség, a befejezetlenség érzését hagyja bennünk, amikor látjuk, hogy az ember cselekedetei nem egyeztetetők össze azokkal az eredményekkel, amelyek látszólag az életben érik őt; öntudatlanul, ha nem is tudatosan, de mindannyian arra vágyunk, hogy az élet teljes, kiegyensúlyozott legyen, a jók megjutalmazva és boldogan, a gonoszok megbüntetve és nyomorultul éljenek.

Egy befejezetlen, boldogtalan végű regény vagy dráma aligha népszerű; még ha az élet ki is hagy minket a jutalomból és a büntetésből, legalább a fikciótól megkövetelhetjük őket, és az olvasott vagy a színpadon és a filmvászonon látott történetekből származó örömünk nagy része abból ered, hogy itt legalább a dolgok úgy történnek, ahogy kell - a hős elnyeri jutalmát, a gonosz legyőzetik. Kiehezett igazságérzetünk ilyen körülmények között újra életre kel, és amikor az ilyen lélekemelő dráma olvasása vagy szemlélése után visszatérünk a mindennapi életünkhöz, nem tehetünk mást, mint hogy észrevesszük, mennyire hiányzik belőle a logika és a józan ész. De hát az élet nem logikus és nem is ésszerű.

Az élet dolgaival való elégedetlenségünk másik helyettesítő gyógymódja a halál utáni életről alkotott elképzeléseinkben rejlik. Még ha a jó nem is kapja meg tettei jutalmát ebben az életben, akkor bizonyára megkapja azt a halál után, ott, ha nem is itt, megkapja a boldogságot, amely jogosan megilleti. A gonoszok örvendezzenek a csalással szerzett vagyonuknak abban a rövid életszakaszban, amelyben az övük volt, mert hamarosan eljön az idő, amikor fogcsikorgatás és keserű könnyek közepette elszenvedik a gonosz tetteikért járó igazságos megtorlást. Akkor a jók a menny örök

boldogságából isteni elégedettséggel mosolyoghatnak le a kárhozottak örökké tartó kínjaira; sőt, egyesek furcsa gondolkodásmódjában úgy tűnik, mintha az áldott élet még több ízt kapna a vég nélküli szenvedések szemlélése által.

Pszichológiai szempontból a mennyország örömei és a pokol szenvedései csak pótolják azt az igazságosságot, amelyet a mindennapi életben nem találunk meg; a földi életből hiányzó dolgokat a halál utáni életben kapott jutalom vagy büntetés egészíti ki és teszi teljessé.

Még a pokoli kínok és az égi örömök jellege is földi vágyaink és félelmeink terméke; az északi népek pokla olyan hideg, mint amilyen forró a trópusokon elképzelt pokol. Hasonló módon változnak a tevékenységek az ember égi otthonában is a korok divatjaival; az egyiptomi számára gazdag búzamezők és munka nélkül megtermelt termés; a vörös indiánnak a boldog vadászmezők bőséges vadállatokkal és véget nem érő vadászatokkal; a teuton őseinknél a Walhalla véget nem érő harcokkal és az egykori ellenségek koponyájából ivott sörrel; a mohamedánok paradicsoma gyönyörű szűz nőktől (hourik) tündökölve; és ki gondolhatna a keresztény mennyországra hárfák és örök dicsőimuszok nélkül?

Nem, még az a ködös hitünk sem tudja megoldani az élet igazságtalanságának problémáját azzal, hogy a halál után valahogy minden rendbe jön; ez túl nyilvánvalóan az ember saját alkotása. A „csak-várj-és-meglátjuk-mi-történik-veled-amikor-halott-leszel” hozzáállás is aligha adja meg nekünk azt az igazságosságot, amelyet most az életben szeretnénk látni; nagyon sovány vigasz az áldozat számára, hogy a halál után az, aki kirabolta, mérhetetlen kínokat fog szenvedni, miközben ő maga elégedett boldogságban fürdik. Ha az ember hinni akar az élet igazságosságában, akkor kell, hogy az ennél relatívabb alapokon nyugodjon.

A KARMA TANÍTÁSA ÉS AZ ÉLET IGAZSÁGOSSÁGA

Elkerülhetetlen, hogy az ember földi élete értelmezhetetlen legyen, amíg önmagában szemléljük, ahelyett, hogy az élet nagy körforgásának részeként tekintenénk rá, amelyet minden egyes lény az elejétől a végéig végigjár. Mindannyian kiteljesítjük a teremtő ritmust a saját fejlődésünkben; mindannyian a primitív ember öntudatlan egységétől az intellektuális ember elkülönültségén keresztül a szellemi ember tudatos egységéig fejlődünk; mindannyian a vadembertől a szentig fejlődünk az anyag e világain keresztül vezető zarándoklatunk során. Úgy tűnik, hogy egyetlen életünkben csak egy lépést teszünk előre a tökéletesség felé vezető hosszú úton, és nem kerülhetjük el azt a következtetést, hogy csak földi életek sokaságán keresztül fejezzük majd be a fejlődési ciklusunkat.

Amikor így látunk egy életet, az azt megelőző és követő életekkel való ok-okozati összefüggésében, akkor felismerjük, hogy teljesen lehetetlen, hogy az igazságosság, amelyet keresünk, egy önmagában nem teljes időszakban valósuljon meg. Ugyanúgy, ahogyan életünk egyetlen napját is tekinthetnénk, és azt követelhetnénk, hogy azt a napot teljes egészésként, saját határain belül kiegyensúlyozottnak lássuk. Minden nap szükségszerűen folytatja az előző napok munkáját; és azoknak a cselekedeteknek az eredményeivel ébredünk, amelyeket az előző nap vagy korábban elvégeztünk. Folytatjuk a korábban megkezdett kapcsolatokat az embertársainkkal, és az egész napi munkánk elválaszthatatlanul összekapcsolódik az előző napok munkájával. Ugyanez a kapcsolat áll fenn életünk nagyobb napjai között, amelyek mindegyike egy-egy földi élet; az egyik életben elvégzett tevékenységünk nemcsak

ugyanabban az életben, hanem az elkövetkező életekben is eredményt hoz. A jó vagy rossz kapcsolatoknak, amelyeket egy életben kötünk embertársainkkal, és amelyek egy ilyen élet végén túl gyakran maradnak hiányosak és rendezetlenek, egy következő életben újra felvesszük a fonalát, amikor ismét találkozunk azokkal, akiket bántottunk vagy segítettünk. Hogyan is lehetne másképp folyamatos a fejlődésünk, ha nem lenne ez az oksági kapcsolat a különböző földi életeink között; minden egyes élet egyszerre az előzőek gyümölcse és cselekedeteink szerint az elkövetkező életek termésének vetőmagja.

Itt tehát az élet igazságosságának új reménye jelenik meg; ha az ember egymást követő földi életei mind ok-okozati összefüggésben állnak, akkor a körülmények, amelyek között egy adott életben megszületik, az előnyök vagy hátrányok, a jó vagy rossz szerencse, amely őt éri, bármennyire is igazságtalannak tűnik, szükségszerűen összefügg az előző életeinek eseményeivel, és azokat az előző életeinek eseményei okozzák. Az élet látszólagos igazságtalanságainak magyarázata tehát az, hogy az egyik ember szerencsétlensége és a másik jó-szerencséje a saját múltbeli cselekedeteiknek az eredménye, saját viselkedésük igazságos következménye. Aligha tekinthetünk rájuk jutalomként vagy büntetésként, hiszen az ember élete ok és okozat láncolatába van kötve, és ebben az ok-okozati viszonyban éppoly elkerülhetetlen, hogy a cselekedetek a maguk eredményeit hozzák, mint a fizikai történések esetében. Az ok és okozat törvénye egy olyan Isten helyébe lép, aki jutalmakat és büntetéseket osztogat; ha megsértjük a törvényt, az eredménynek elkerülhetetlenül be kell következnie. Nem segít, ha azt mondjuk, hogy nem ismertük a törvényt, vagy hogy sajnáljuk, amit tettünk; mert aki a kezét a tűzbe tartja, annak szükségszerűen meg kell égetnie az ujjait, akár tudta, hogy a tűz forró, akár nem.

A karma e tanítása szerint, ahogy a hindu és a buddhista filozófiában nevezik, egyidejűleg múltbeli tetteink hatásait éljük át, és mostani tetteinkkel a jövőbeli létezésünk feltételeit is előidézzük; és így egész evolúciónk egyetlen összefüggő egészet alkot. A társadalmi élet látszólagos igazságtalanságai most érthetővé válnak; az ember, aki előző életeiben mindig is embertársai javára próbált tenni, olyan körülmények közé és olyan lehetőségekkel születik majd, amelyek a jóra való képességének szélesebb teret adnak; viszont az, aki csak önmaga javát kereste és másoknak rosszat tett, olyan körülmények közé születik, ahol a szenvedésen keresztül megtanulja az élet sérthetetlen egységét.

Megoldódott tehát végre az élet igazságtalanságának problémája? Mondhatjuk-e már, hogy az élet igazságos, hiszen az ok és okozat törvénye soha nem szűnő pontossággal működik? Bizonyára belátjuk, hogy egy életünk eseményei és a körülményei hogyan kapcsolódnak a korábbiakhoz, de még így is fennáll a kérdés, hogy mi okozza a különbséget az egyik és a másik egyén fejlődési ciklusa között. Nincs két olyan emberi lény, akiknek egyforma az evolúciója, és éppen a különbözőségük ténye mutatja az eredendő egyenlőtlenséget. Az igazságosság viszont egyenlőséget követel, az egyenlőtlenség igazságtalanságot sugall, és továbbra is fennáll a kérdés, hogy miért olyan nagyon különbözőek az utak, amelyet az emberi lények evolúciós ciklusaikban bejárnak?

Ha ezt az egyenlőtlenséget a kezdetéig visszavezetjük, akkor meg kell jelölnünk azt a pillanatot, amikor az egyén kiemelkedik a Természet csoport-életéből, amikor az állati létet uraló csoport-életből megszületik az egyéni emberi lény. Az individualizálódásnak ez a pillanata jelzi az emberi fejlődési ciklus kezdetét, és mivel ez a pillanat szükségszerűen minden emberi lény esetében más és más kell, hogy legyen, az ő fejlődési ciklusaiknak is különbözőnek kell lennie.

A teozófiai irodalomban kifejtik, hogy az állat individualizálódása a csoport-életből, amelyhez tartozott, csak háziállatok esetében történik meg, és hogy az emberrel való szoros kapcsolatuk és az emberi érzelmekre vagy az emberi elme tulajdonságaira adott válaszuk okozza az egyénként történő kiválásukat az állatfajok csoport-életéből. Amikor az állat ily módon "individualizálódik", a következő megjelenése a földön emberi lényként történik; és az ilyen korábbi háziállatok emberi fejlődési ciklusának kezdetét olyan tulajdonságok jellemzik, amelyek az individualizálódást okozták. Azt tanítják továbbá, hogy az individualizációnak különböző módjai vagy módozatai vannak; az állat születhet emberi lényként a szeretet, bölcsesség vagy odaadás, az úgynevezett helyes individualizációs módok, másrészt a félelem, gyűlölet vagy büszkeség, az úgynevezett helytelen individualizációs módok révén is. Számos teozófiai műben le van írva, hogy ez az individualizációs mód hogyan befolyásolja az állatvilágból így kikerülő ember egész evolúciós ciklusát. Ha az individualizáció a szeretet és odaadás útján történik, az evolúció útja zökkenőmentes és harmonikus, örömteli és építő lesz. Ha azonban az individualizáció a gyűlölet vagy félelem révén történik, amit általában az állatokkal szembeni emberi kegyetlenség okoz, akkor az így egyéniséggé vált szerencsétlen emberi lények teljes evolúciós ciklusát megbélyegzi az emberi életben fellelhető összes rossz és azt kísérő nyomorúság; evolúciójuk lelassul, mérhetetlen kínokat szenvednek a szellemi feljebbvalóik elleni állandó lázadásukban, az embertársaik szívtelen elnyomóivá válnak, így még több gonosz "karmát" termelnek, ami még több szenvedést hoz; röviden, úgy tűnik, hogy a gonosz cselekedetek és a szenvedés révén fejlődnek. Mégis világos, hogy az állat nem tehet az individualizálódási módjáról, és hogy az állatfajból ily módon kiemelkedő egyén nem felelős azért a bánásmódot, amelyet az ezen állatokért felelős emberi lények vele tettek. Mégis, mint egyénnek, életről életre el kell szenvednie a helytelen individualizációs móddal járó összes nyomorúságot és szerencsétlenséget. Hol van akkor az igazságosság?

A karma törvénye valóban megmutatja nekünk, hogy a különböző életek hogyan kapcsolódnak egymáshoz, hogyan hozzák létre az egyik élet eseményei a következő élet körülményeit, és mint ilyen, sok mindent megmagyaráz, és nagyon értékes kiegészítője az evolúció módszeréről szerzett tudásunknak. Amit azonban nem magyaráz és nem is tud megmagyarázni az, hogy az egyes emberi lények miért születnek egyénként olyan módon, ami az egész további fejlődésükre gonosznak és lázadónak bélyegzi őket, míg másoknak az a látszólag igazságtalan kiváltság jut, hogy a helyes módon individualizálódnak és a harmónia és öröm életein keresztül fejlődnek. Az igazságosság problémáját tehát nem oldja meg a karma tanítása, amely csupán az egymást követő életek közötti ok-okozati összefüggést tanítja; a problémát csupán az emberi fejlődés kezdetére tolják vissza, és az egyenlőtlenség az egyik ember és a másik ember fejlődése között még mindig megmagyarázhatatlan.

Gyakran azt gondoljuk, hogy megoldottunk egy problémát, amikor szokatlan terminológiával fogalmazzuk meg újra, vagy ha néhány százezer évvel hátrébb toljuk azt. Bármilyen értékes is a reinkarnáció és a karma tanítása, el kell ismernünk, hogy alapvetően és végső soron nem oldják meg az élet igazságosságának kérdését. Ez a kérdés egészen más jellegű, és inkább károsítjuk, mintsem fokozzuk az említett tanok nemességét, amikor megpróbáljuk őket olyan problémák megoldására felhasználni, amelyek a végső Valóság területéhez tartoznak. A reinkarnáció és a karma tanai a relativitás világához tartoznak; értékük és tanításuk tudományos, nem pedig filozófiai. Filozófiai szempontból valóban nem sokat számít, hogy az emberek életében tapasztalható egyenlőtlenséget egy olyan Istenség önkényes döntése okozza-e, aki minden lelket más-más körülmények közé helyez, vagy pedig az állatvilágból kiválva az eltérő individualizációs módok különbözősége hozza létre; az igazságtalanság problémája megmarad.

Sokak számára nehéz belátni, hogy egy válasz valóban megoldja-e a problémát, vagy csupán újrafogalmazza vagy eltolja azt, és hasznos munka lenne bemutatni a vallásban, a filozófiában és a tudományban azt a sok esetet, amikor a módszer vagy az események lefolyásának módjára vonatkozó kijelentéseket az egész folyamat alapvető és végső okának megoldásaként vagy magyarázataként fogadják el. A reinkarnáció és a karma tanai a legértékesebb magyarázatot adják az egyéni fejlődés folyamatára a mi világunkban, és mint ilyenek a tanok igazak és rendkívül fontosak, de nem oldják meg véglegesen az élet nyilvánvaló igazságtalanságának problémáját. Ez a probléma még mindig megoldást követel.

A PROBLÉMA TÉVES JELLEGE

Ismét elemeznünk kell magát a problémát, és meg kell néznünk, hogy van-e benne olyan hibaelem, amely megoldhatatlanná teszi.

Nézzük tehát az igazságosság problémáját, és vizsgáljuk meg, hogy önmagában helyes-e. Az ember, látva a körülmények és a szerencse egyenlőtlenségét e világon, valamilyen kompenzációt követel, amely végül is mindenkinek a jóból és a rosszból való részesedését egyenlővé teszi a többiekével. Ez, kissé nyersen fogalmazva, az egyén számára az élet igazságosságának kérdése mögött meghúzódó alapvető követelés.

Az igazságosságért való ilyen követelés mögött bizonyos kicsinyesség húzódik meg; szívesen látnánk az Istent fent a trónján ülni, amint az élet örömeit és nehézségeit olyan pártatlanul, a súly és a mérték csalhatatlan pontosságával osztja ki, amelyre egy falusi fűszeres is büszke lehetne, és mi féltékeny szemmel követnénk az adagokat, amelyeket az embertársaink kapnak, titokban összehasonlítva azokat a sajátunkkal, és egymáshoz mérve őket, hogy egészen biztosak legyünk abban, hogy mind egyenlők. Vajon ez az a mentalitás, amelyből valaha is filozófiai kérdés, nemhogy filozófiai válasz születhet? És még ha a kérdés nem is lenne alapvetően téves, vajon összeegyeztethető-e az emberi méltósággal az ezzel kapcsolatos aggodalmunk?

Eltekintve azonban attól a nem túl magas gondolkodási szinttől, amely a problémát előidézti, és annak ellenére, hogy az idők során mindig is viták folytak róla, maga a kérdés képtelenség. Az igazságosság követelése végső soron azt jelenti, hogy minden egyes emberi lénynek egyformán kellene részesülnie az életből, hogy az öröm és a fájdalom összege mindenkinek nagyjából azonos legyen. A probléma tehát azon a felfogáson alapul, hogy mi magunk különálló egyéniségek vagyunk, akik elszakadva minden mástól, saját életünket éljük, amely önálló, önmagába zárt, és amelynek célja és értelme önmagában van; az igazságosság problémájának csak ebben a különálló egyéniségről alkotott felfogásban lehet értelme. De az elkülönültségnek ez az érzése alapvetően illúzió, amely valóban nélkülözhetetlen a fejlődési ciklusunkban, ahogyan a világképünk külsődlegessé válása is elkerülhetetlen, de ettől még nem kevésbé illúzió. Mindennapi tudatunkban, amelyet áthat az illúzió, élesen és határozottan különállónak érezzük magunkat a társainktól, és ebben az elkülönültség-érzésben olyan problémákat teremtünk, amelyeket soha nem tudunk megoldani.

Ilyen probléma az élet igazságossága, az Isten igazságossága vagy igazságtalansága, aki állítólag mindnyájunkért felelős, és akinek a mi gondolkodásunk szerint mindenkit egyformán méltányos

bánásmódban kellene részesítenie. A probléma az elkülönültség érzésében gyökerezik, ami illúzió, következésképpen évszázadokig töprenghetünk rajta, de soha nem fogunk megoldást találni rá.

Ha meg akarjuk ismerni a valóságot, le kell győznünk az illúziókat a problémákban, amelyeket az értelmünk állít elénk, ahelyett, hogy gyanútlanul elfogadnánk őket. Csak így juthatunk el az élő igazság megismeréshez.

AZ IGAZSÁGOSSÁG A VALÓSÁG VILÁGÁBAN

Akkor hát lépünk ki ismét a világképünk illúziójából, annak tévedéseinek és téveszméinek seregétől, és lépünk be a Valóságnak abba a világába, ahol csendben és békében megismerhetjük a dolgokat olyannak, amilyenek, ahol megtapasztalhatjuk a Valóságot, amelyet oly hiába kerestünk az igazságosság e problémájában. Míg a relativitás világában a különálló egyén a kiemelkedő valóság, addig a Valóság világában ennek az ellenkezőjét tapasztaljuk. Ott a kiemelkedő és mindent elsöprő tapasztalat mindannak az alapvető egysége, ami van, és ebben az egységben a teremtmények és dolgok sokasága úgy jelenik meg, mint egy hatalmas zenemű hangjegyei. Mi magunk elveszünk az egész egységében, és e tapasztalat fényében az elkülönültség szokásos érzése abszurdnak és szálnalmasnak tűnik.

Az egység a Valóság világában nagyon különbözik még a mindennapi életben az egységről alkotott legmagasabb szintű elképzeléseinktől is. Itt mindig úgy gondolunk az egységre, mint a különálló dolgok kombinációjára; a Valóság világában felismerjük, hogy az egység nem egyesülés; a különálló dolgok sokasága éppúgy nem alkotja az egységet, mint ahogy az egyes számban lévő törtek sem jelentik a szám egységét. Az egység egy alapvetően valóságos dolog; a sokféleség nem más, mint az egység szemlélésének és megtapasztalásának egy módja.

Amikor belépünk a Valóság világába, többé nem maradunk meg egyénként, körülvéve egy olyan világgal, amely nem mi vagyunk; hanem mi vagyunk minden, ami van, és úgy tűnik, hogy egyéniségünk beleolvadt a Mindenbe. A Valóság világában így mindenben és mindenben keresztül élünk, mi vagyunk minden; és a minden más individualitástól elkülönült, különálló egyéniségünk szeretett illúziója csak szálnalmas torzulásnak, szörnyű tévképzetnek tűnik. A Valóság világában az igazságosság követelése az egyén számára szinte visszataszító, annyira teljesen lehetetlen és összeegyeztethetetlen a dolgokkal, ahogyan azok vannak. Világképünk vakságában és illúziójában képzelhetjük magunkat különállónak és másnak, mégis, mindvégig tény marad, hogy soha nem vagyunk különállóak, hanem alapvetően és lényegileg egyek vagyunk a létben és a valóságban. Ebben a valóságban nemcsak osztozunk, hanem mi magunk vagyunk minden teremtmény élete a teljes egység olyan teljességében, amely a mindennapi életben felfoghatatlan a tudatunk számára. Az igazságosság követelése ezért értelmetlen abban a világban; nem számít, hogy egy dolog a valóságnak azzal a részével történik-e, amelyet én magamnak nevezek, vagy azzal a részével, amelyet valaki másnak nevezek, minden egy a teljes egységben; ami mással történik, az velünk történik, csak egy Valóság van, amelyben és amelyen keresztül minden történik.

Minden létező dolog az Abszolútot fejezi ki, és bár a relatívban való kifejeződés számtalan módon vagy teremtményben nyilvánul meg, mégis az egyetlen Valóság AZ, ami így kifejeződik; az egység és a sokféleség csak különböző módok ugyanannak a Valóságnak a megtapasztalására. A sokféle és

látszólag különálló megnyilvánulások a relatív világában olyanok, mint a sok különálló hangjegy, amelyekből egy nagy szimfónia épül fel; a hangjegyek között szükségszerűen van különbség, és különbözőképpen csoportosulnak akkordokká és harmóniákká, mégis a szimfónia egy. Milyen abszurd lenne az igazságtalanság sugallata a különböző hangok helyének különbözőségében, abban a tényben, hogy az egyik hang egy fenséges nyitóakkord részét képezi, míg egy másik hang szinte elveszik egy moll passzusban. A szimfónia egy, és nem tulajdoníthatunk különállóságot az egyes hangoknak vagy akkordoknak; ezek mind a szimfónia, és a szimfónia egy. Minden hangnak csak a szimfónia részeként van jelentősége; a szimfónia nem a hangok egy egységgé csoportosított gyűjteménye, hanem minden hang a szimfónia része. A kompozíció mint egész az alapvető valóság; ennek megértésével azt mondhatjuk, hogy ebben az egységben nincs különálló hangjegy; minden hangjegy osztozik az egész szépségében, és osztozik minden más hangjegy életében; a szimfónia életében.

Így vagyunk egyek; a relativitás világának gazdag változatossága, a sok látszólag különálló teremtmény és tárgy nem más, mint a teremtés örök szimfóniájának hangjegyei és akkordjai. Ebben a szimfóniában egyetlen hang sem maradhat ki, egyetlen hangnak sincs különálló létezése, az egész élete mindegyikben benne van, és mindegyik osztozik az összes többi életében, örömeiben és szenvedésében. Az egyenlőség vagy igazságosság követelése az egyén számára csak azt mutatja, hogy az egyén még nem ismerte fel magát a Szimfónia részeként, és csak a saját értelmetlen hangját hallja, amely az illúzió ürességében visszhangzik. Micsoda különbség, amikor felismerjük, hogy mi vagyunk a Szimfónia, a teremtés Himnusza; akkor tudjuk, hogy mi adunk értelmet minden más hangnak, ahogyan ők adnak értelmet nekünk, hogy nincsenek különálló hangok, hanem mindörökké és elválaszthatatlanul részei az Élet örök Énekének.

Amikor egyszer már felismertük az egységet a Valóság világában, és láttuk, hogy a különálló egyéniség illúziója valójában milyen torz képet mutat, többé nem kérünk igazságosságot vagy egyenlőséget. Bármilyen nyomorúságosnak is tűnik a saját egyéni sorsunk, és bármilyen dicsőségesnek is a másoké, tudjuk, hogy osztozunk mindenki életében, és hogy a mi bánatunk a mindenség egységében ugyanolyan lényegesen része a teremtés Énekének, mint felebarátunk öröme. Ami vele történik, az velünk is történik, a mi sorsunk az ő sorsa, amit mi teszünk vele, azt magunkkal tesszük, amit ő tesz velünk, azt magával teszi. A Valóság Látomásában elszakadunk saját különös sorsunktól és körülményeinktől; mivel a Valóság világában minden dolog egységében élünk, nem láthatunk többé egyetlen egyéni sorsot sem különállónak a maga nyomorúságában vagy örömeiben, mivel egyszerre vagyunk minden dolog. Mi vagyunk a kéz, amely megüt és a kéz, amely megáld, mi vagyunk az élőlények sokasága, az egész világ körülöttünk, éppúgy, mint a világ mibennünk. Hol van most az igazságosság iránti igényünk, mi értelme van az igazságosságnak számunkra, amikor megvalósítjuk az egységet? Maga a vágy, hogy pontosan ugyanazt kapjuk, mint a szomszédunk, abszurdává válik, hiszen tudjuk, hogy mi vagyunk az a szomszéd, és az is, amit ő kap.

Az egységnek ezt a felismerését énekli meg Dante Isteni Színjátéka a Paradicsom harmadik énekében. A költő itt találkozik azokkal a szellemekkel, akiknek örök helyét a mennyben a Hold birodalma jelenti, egy alacsonyabb kozmikus szféra, ahol azok élnek, akiket a vallásos életben valami megakadályozott abban, hogy a fogadalmukat sértetlenül megtartsák. Így mondja Piccarda, akivel Dante beszélgetésbe elegyedik:

Ez a sors, mely olyan alacsonynak látszik, azért jutott nekünk osztályrészül, mert fogadalmunkat elhanyagoltuk s részben elmulasztottuk.

Dante azon tűnődik, vajon ezek a szellemek nem vágnak-e a Paradicsom magasabb birodalmaiba, ami arra utal, hogy talán elégedetlenek a sorsukkal, vagy irigylik azokat, akik az örök boldogságban közelebb vannak a dolgok szívéhez. Így megkérdezi Piccardát:

De mond csak: ti, akik itt boldogok vagytok, nem kíváncsoktok-e magasabb helyre, hogy többet lássatok s többekkel megismerkedjete?

Ez az igazságosság földi követelése, amely itt, a Paradicsomban elvesztette az értelmét:

A többi árnyakkal együtt előbb kissé mosolygott, azután olyan vidáman válaszolt, hogy az első szerelem tüzeben látszott égni.

Testvér, a mi akaratunkat ama szeretetnek ereje elégíti ki, mely csak azt teszi kívánatosá előttünk, amink van s egyébre nem vágyunk.

Ha magasabbra vágnánk, akkor vágyaink nem egyeznének meg Annak az akaratával, aki itt lát bennünket.

Amint meg fogod látni, ha természetét jól megfigyeled: ezekben a körökben nem történhetik meg, mert itt szeretetnek kell uralkodnia.

És ha még egyszer átgondolod, mi a szerelem természete. Sőt inkább, ennek az áldott lénynek a lényege, akkor az a lényege ennek a boldogságnak, hogy megnyugszik Isten akaratában, mert a mi akaratunk egybeolvad az Övével.

Az, hogy mi itt fokról-fokra élünk ebben az országban, az egész birodalomnak tetszik, valamint a Királynak (Istennek), aki az ő akaratát akartatja velünk. Az Ő akarata a mi békeségünk.

Ez a tenger, amely felé minden igyekszik, melyet Ő teremt s melyet a természet alkot.

Aztán már világossá lett előttem, hogy az égnek minden része Paradicsom, bár a legfőbb Jó kegyelme nem egyformán árad rájuk.

Semmilyen szó sem tudná méltóságteljesebben és szebben kifejezni a Valóság világának mindent átható egységét, amelyben az olyan gondolatok, mint az elégedetlenség a mi helyünkkel az egész egységében, vagy a nálunk magasabb pozícióban lévők iránti irigység, teljesen lehetetlen. Valóban igaz, hogyha arra gondolunk, ami a „szerelem természete”, akkor látnunk kell, hogy a Valóság birodalmán belül nincs helye a magasabbra vágyásnak vagy a Legfelsőbb Akarattól elütő vágyakozásnak. A szeretet az egység felismerése, és ebben a felismerésben az ember túllép az egyéniségén, és osztozik az egész életében. A paradicsomi világban, az isteni Valóságban minden teremtmény létezése öröm, mindenkinek 'küszöbtől küszöbig az egész birodalomban'; az egyének tapasztalata az egész tapasztalata.

Amíg az elkülönültség illúziójában vagyunk, addig igazságot követelünk, és nem találjuk meg, de amikor túllépünk az illúzió és megtapasztaljuk a Valóságot, az igazságosság problémája feleslegessé válik a sokkal nagyobb igazságban, amit akkor megtalálunk. Így van ez mindig; a problémáink mindaddig képtelenek a megoldásra, amíg az őket létrehozó illúzióhoz vagyunk kötve, és elveszítik értelmüket,

amikor az illúziót legyőzzük. Soha nem oldódhatnak meg; mert ahol megoldásokat követelnek, ott biztosak lehetünk benne, hogy tévedés van.

Világos tehát, hogy, ahogy Dante mondja, "a mennyben mindenütt Paradicsom van, még ha a legfőbb Jó kegyelme nem is egyféleképpen hullik oda". A végső Valóság misztériuma a sokféleség az egységben; az egység éppoly valóságos és örök, mint a relatív lények sokfélesége, következésképpen, bár az életben és a sorsban egyenlőtlenségnek kell lennie, az egyenlőtlenség mégis csak része az örök egységnek, és ezért soha nem nevezhető igazságtalanságnak.

Az élet gyakorlatában a Valóság világában megszerzett tudás a saját sorsunkkal szembeni higgadtságot, és a mások sorsa iránti együttérzést jelenti. Itt is az értelem, mivel képtelen felfogni a valóságot, félreértelmezi és félreérti mindazt, amit nem tud befogadni. Így azt fogja mondani, "hogya az igazságosság nem más, mint a különálló én illúziója, akkor a mindennapi életben már nincs szükség az igazságosságra; és mivel mindenki egy, így akár rosszul is bánhatok az embertársaimmal, és mindent magamhoz vehetek, amit csak tudok, hiszen az én előnyöm az övék is a mindenség egységében, és az ő bánatuk pedig az enyém. Így aztán nem teszek rosszabbat, amikor megölöm felebarátomat, hogy kiraboljam, annál, mint amikor neki adom a legjobbat, amim van". Az értelem számára ez logikus következtetésnek tűnhet a Valóság megtapasztalásából, de ez nem más, mint az igazság eltorzítása, amelyet az illúziókhoz kötött értelem mindig elkövet.

Az a tény, hogy a Valóság világában osztozunk minden teremtmény örömeiben és bánatában, ahogy ők is osztoznak a miénkben, semmiképpen sem jelenti azt, hogy ezért nem számít, hogyan bánunk az embertársainkkal. Éppen ellenkezőleg, az egyetlen mód, ahogyan a relativitás világában az egység megvalósulását értelmezhetjük, az az összes teremtmény iránti szeretet; ahogyan minden kegyetlen vagy bántó cselekedet annak a Valóságnak a tagadása, amelyben mindenki egy. Ugyanígy az önfeláldozás, a minden élőlény iránti szeretet és az embertársaink szolgálata a relativitás világában annak a legfőbb Valóságnak a kifejeződése, amelyet itt soha nem lehet teljes mértékben kifejezni, vagyis az összes létező teljes egységét. A szeretet valóban a Valóság legközelebbi megközelítése, amelyet a relativitás világában találhatunk, mert egyedül a szeretetben felel meg az ember a Valóság világában való létének.

A szeretet több, mint az igazságosság; ez nem a "szemet szemért, fogat fogért", - mert a szeretet az, hogy megbocsátunk azoknak, akik üldöznek minket, és jót teszünk azokkal, akik gyűlölnék minket. Mózes törvénye az igazságosságot fejezi ki, Krisztus törvénye a szeretetet; az igazságosság az illúziók világában megkötözött követelése, a szeretet a Valóságot ismerők öröme.

Igaz tehát, hogy amíg az elkülönültség illúziójában élünk és igazságosságot követelünk, addig képtelenek vagyunk megoldani az élet igazságtalanságának problémáját; de amikor túllépünk az elkülönültség illúzióján és belépünk a Valóság világába, akkor már nem vágyunk a probléma megoldására, mert látjuk annak hibáját. Az Élet nem foglalkozik az illúzióhoz kötött tudatunk kérdéseivel és hibáival; az Élet több mint igazságos, az Élet egy. Mindannak az egységében, ami van, az élet igazságosságának problémáját meghaladjuk; és az Élet egységének valóságát tapasztaljuk meg.

TIZEDIK FEJEZET

A LÉLEK HALHATATLANSÁGA

Az Egy marad, a sok változik és elmúlik; az ég fénye örökké ragyog, a föld árnyai elrepülnek; az élet, mint egy sokszínű üvegkupola, nyomot hagy az Örökkévalóság fehér ragyogásán. --- SHELLEY.

A HALHATATLANSÁG KERESÉSE

Az ember mindig is irtózott a létezés végének gondolatától. Igaz, hogy az emberiség folyton a kinyilatkoztatott hit vagy a filozófiai igazság köntösébe öltöztette a fizikai halálon túli továbbélés vágyát; a primitív ember nyers animizmusától kezdve a szellemhit és az ősök imádatán át a teológiai és filozófiai érvek kimért logikájáig a törekvés mindig ugyanaz volt: igazolni a halál utáni továbbélésbe vetett hitet és megszüntetni az elmúlástól való félelmet. Mindegy, hogy az ösztön, a vágy vagy akár a félelem jön előbb, az értelem vagy a kinyilatkoztatás általi igazolás csak ezután következik; az ösztön követeli a halhatatlanságot, az értelem szolgáltatja azt, bizonyítékokkal és érvekkel alátámasztva.

Mindig óvakodnunk kell az olyan tanoktól, amelyeket ösztönös félelmeink és vágyaink követelnek; mert itt a kutató elme nem spontán módon fedezi fel az igazságot, hanem a halhatatlanság utáni vágy készíteti arra az értelmet, hogy az életről és a halálról olyan tanítást adjon, amely kielégíti az ember reményeit és eloszlatja félelmeit. E félelmek közül a legnagyobb kétségkívül a haláltól való félelem volt és marad.

Túlságosan szeretjük magunkat ahhoz, hogy képesek legyünk elviselni a gondolatot, hogy szeretett egónk valaha is megszűnhet; inkább fogadunk el egy nyomorúságos életet, mint hogy egyáltalán ne legyen életünk. A nemlét elképzelhetetlen számunkra; létezésünk tényében rejlik most is számunkra a további létezésünk ígérete és szükségessége az eljövendő korszakokban. Mégis úgy tűnik, hogy a személyiség minden nyoma eltűnik a test halálával; ha valami megmarad, az pedig elkerüli az érzékelésünket. Az érzékszerveink bizonyítékai tehát úgy látszik, hogy éppen azt a folyamatos létezést tagadják meg tőlünk, amelyre oly hevesen vágyunk, éppoly erősen, mint amilyen erősen félünk attól, hogy a test halálával a létezésnek vége szakadhat. Úgy érezzük, hogy életünk befejezetlen marad, és arra következtetünk, hogy kell lennie egy halál utáni életnek, amelyben megtaláljuk az egyensúlyt, ami itt annyira hiányzik.

A halhatatlanság keresésének azonban van egy magasabb rendű oka is; mindnyájunkban van valami halvány felismerése annak a ténynek, hogy többek vagyunk, mint a testünk, és hogy a test halálával nem szűnünk meg létezni. Örökkévaló valóságunk látomása az, ami a halhatatlanság eme meggyőződését inspirálja. Értelmünk azonban csak tökéletlenül fogja fel, hogy mit jelent ez a látomás; ahol a Valóság megtapasztalása örökkévaló létünkről árulkodik, ott az értelem általi értelmezés a halhatatlanság tanításává válik a mi időleges énünk számára, annak múltó megjelenésében.

A halhatatlanság keresését akár a magasabb lényünknek ez a homályos, értelmünk általi felfogása, akár a halhatatlanságra vágyó alsóbb énünk félelme inspirálja, mindig is a halhatatlanság igénye az első, és annak az értelem általi bizonyítása csak azután jön. Így a teológia és a filozófia túlságosan is gyakran szolgálták ki a halandó ember igényét, és túlságosan is szívesen szolgáltattak bizonyítékokat és érveket arra, amit az ember már szükségszerűen igaznak ítélt, éppen a fordítottja, a szörnyű kilátásoktól való

félelme miatt. A filozófiának aligha válik hitelére, hogy így utasítják az igazság megtalálására, konkrét elvárásokkal arra nézve, hogy pontosan hol kell ezt az igazságot megtalálnia, és milyen természetűnek kell lennie. A filozófiának az a feladata, hogy félelem és korlátok nélkül menjen előre, és fedezze fel a dolgokat úgy, ahogy vannak, akár tetszenek az ember ösztönös félelmeinek és vágyainak, akár nem. Logikai érvekkel alátámasztani egy tanítást, pusztán azért, mert olyan szörnyű lenne, ha az a tanítás nem lenne igaz, éppoly méltatlan, mint amilyen kevésbé termékeny az élő igazságra nézve.

Így még Kantnak A gyakorlati ész kritikája című írásában, a halhatatlanság mellett szóló érvei is csak körkörös érvelések (*petitio principii*), ha elemezni kezdjük őket. Azzal érvel, hogy a szentség vagy az akaratnak az erkölcsi törvénnyel való tökéletes összhangja végtelen fejlődést követel, és hogy ez a végtelen fejlődés csak akkor lehetséges, ha feltételezzük ugyanannak az értelmes lény létezésének és személyiségének végtelen időtartamát ... a legfőbb jó (*summum bonum*) tehát gyakorlatilag csak a lélek halhatatlanságának feltételezésével lehetséges; következésképpen ez a halhatatlanság, mivel elválaszthatatlanul kapcsolódik az erkölcsi törvényhez, a tisztán gyakorlati ész posztulátuma (bizonyítás nélkül elfogadott feltevése). Ez nem egy csodálatra méltó filozófiai érvelés, noha nem kisebb gondolkodótól származik, mint Kant; sőt, még ha egyetértünk is azzal, hogy a szentség az élet célja, nem szükséges arra a következtetésre jutni, hogy ezért végtelen fejlődésre van szükség ahhoz, hogy elérjük ezt a szentséget vagy az akaratnak az erkölcsi törvénnyel való tökéletes összhangját. A végtelen fejlődés és a végtelen időtartam még ebben az esetben is olyan értelmetlen kifejezések, mint a végtelen idő. Nem lehet nem érezni, hogy a lélek halhatatlanságát valahogyan be kellett bizonyítani, és hogy ez nem annyira a kutató elme felfedezése, mint inkább egy előzetesen kialakult elképzelés, amelyet az értelemnek - akarva vagy akaratlanul - érvekkel és bizonyítékokkal kellett alátámasztania. Így a halhatatlanság mellett szóló számos filozófiai és teológiai érv közül nincs olyan, amelyet ne lehetne ugyanolyan erővel megcáfolni és szembeállítani egy ugyanolyan logikus, az elsőt tagadó állítással. Legtöbbjüknél nem lehet nem érezni, hogy ezek nem mások, mint buzgó kísérletek annak a folyamatos létezésnek a bizonyítására, amelyre az ember olyan nagyon vágyik, és amely vágy kielégítést követel.

Sok szempontból furcsa, hogy az ember ennyire vágyik egy olyan lét végtelen folytatására, amely az emberek többsége számára több szenvedést és csalódást tartogat, mint örömet. Úgy tűnhet, hogy egy ilyen élet folytatása "örökkön- örökké" sokkal szörnyűbb lenne, mint annak megszűnése. Még ha el is képzelünk egy halhatatlan életet, amely csupa öröm és mentes a szenvedésektől, amely tele van a jelenlegi életünkben hiányzó jó dolgokkal, vajon nem borzasztó kilátás-e még akkor is egy ilyen, örökkön-örökké tartó, vég nélkül folytatódó életre gondolni? Próbálták-e valaha is elképzelni azok, akik olyan kitartóan követelik a halhatatlanságot, hogy mit jelentene az ezer vagy millió évig tartó, úgynevezett életöröm?

Természetes, hogy egy szegény asszony, akinek egész életében azért kell dolgozni, hogy a férjét és gyermekeit felöltöztesse és táplálja, vágyakozva gondol az eljövendő mennyországra, ahol "soha többé nem kell semmit tennie". De vajon felfogja-e, hogy néhány óra, hogy ne is beszéljünk néhány millió évnyi isteni tétlenség után vágyakozni fog valami tennivaló után, még ha az csak egy pár égi zokni megfoltozása lenne is? A szellemi öröm megtalálásának képessége valamilyen tevékenység és folyamatos változás nélkül az evolúció előrehaladott szintjét jelzi. Legtöbbünk számára a nyaralás sem más, mint a fokozott erőfeszítések és tevékenységek időszaka; az örök nyugalom mennyországa pedig olyan borzalomnak tűnik, amelytől buzgón imádkoznánk, hogy megszabaduljunk. Egy tevékenységekkel teli mennyország azonban elkerülhetetlenül ugyanazon tevékenységek újra és újra

történő megismétlődését jelentené, ami ugyanilyen elégedetlenséget szülne. Olyan készségesen beszélünk a végtelen életről, sőt követeljük azt, de csak az alkalmatlanságunk annak elképzelésére teszi lehetővé, hogy olyan dologra vágyjunk, amely, ha megvalósulna, szörnyűbb büntetés lenne, mint amit Dante Poklában ábrázoltak.

Nem inkább arról van-e szó, hogy a fizikai test halálával a létezés teljes megszűnésétől való félelmünkben vágyunk a további létezésre, és megkönnyebbülést jelent, hogyha úgy tudjuk, nem szűnünk meg teljesen, és emiatt nem aggódunk feleslegesen a néhány millió évvel későbbi lehetséges érzéseink miatt; hiszen a fő gondunk, a közvetlen félelem eloszlott. Nemcsak a halandó életünk ügyeiben vagyunk hajlandóak elhalasztani a mai nehézségeinket egy kölcsönrel vagy jelzáloggal, amely néhány évre áthidalja az elkövetkező éveket, és amely késlelteti a számadás napját. Mindig kielégít bennünket, ha késleltethetjük azt a napot; és amíg sikerül újra és újra eltolnunk azt, nem nagyon zavar bennünket a tény, hogy amikor a végzetes nap végül eljön, az sokkal rosszabb lesz, mint a jelenlegi szorult helyzetünk. Vajon a középkori történetek azokról az emberekről, akik eladták a lelküket az ördögnek néhány további életéért (és melyik ördög ne akarna egy ilyen cserekereskedelmet?), nem ugyanezt a buzgóságot mutatják-e, hogy elhalasszák a számadás napját, és élvezzék a jelen pillanatot?

A haláltól való rémületünkben nagyon is hajlandóak vagyunk bármit elfogadni egy távoli jövőben, amíg azzal le tudjuk győzni a létezés végétől való közvetlen félelmet.

A HALHATATLANSÁG TAGADÁSA A MATERIALIZMUS ÁLTAL

A halhatatlanságban, a végtelen élet iránti igényben tehát sok a magasztos törekvés, de sok a gyáva félelem is. Nemcsak az emberiség érdekében kívánjuk, hogy a személyiségünk fennmaradjon, hanem a saját érdekünkben is, mivel félünk a elmúlástól. Sőt, a jelen élethez való hozzáállásunkban sok esetben az ismeretlen túlvilágtól való félelem, a rettentő fájdalmak vagy az égi örömök alternatíváival együtt, az, ami arra készíti bennünket, hogy igyekezzünk a jót tenni és tartózkodni a rossztól. Ha a bizonytalanság eme kardja nem lebegne a fejünk felett, sokan talán olyan dolgokat engednék meg maguknak, amit most félnek megtenni, hiszen azért büntetés következhet. Nem a nemes életfelfogás ihlette Luther e szavait sem: "Ha nem hiszel az eljövendő életben, egy petákot sem adnék az Istenedért. Tegyetek hát, amit akartok! Mert ha nincs Isten, akkor nincs ördög és nincs pokol sem, és mint a kidőlt fával, minden véget ér, ha meghalsz. Akkor vessétek magatokat kéjteltségbe, gazemberségbe, rablásba, gyilkosságba!". Bizonyára, ha a pokoltól vagy valamilyen formában a büntetéstől való félelem az egyetlen ok, amiért tartózkodnunk kell a gonosztól, akkor az erkölcsünk vajmi keveset ér. Végtelenül nemesebb az a történet, amelyet Tsanoff mesél el A halhatatlanság problémája című könyvében egy szaracén asszonyról, aki Damaszkusz utcáin sétált, egyik kezében egy serpenyő tűzzel, a másikban egy kancsó vízzel. "Mire készülsz?" - kérdezte tőle egy szerzetes: „Felgyújtom a Paradicsomot, és eloltom a pokol tüzeit, hogy az ember Isten szeretetéből jót cselekedhessen”. Luther lelke jól elgondolkodhatna ezen a történeten az égi otthonában.

Sok szempontból a halálhoz való hozzáállásunk a spiritualitásunk fokmérője. Talán John Ruskin mondta egyszer, hogy a legigazabb próbája bárki jellemének az lenne, ha látnánk hogyan viselkedik, ha minden kétséget kizáróan tudná, hogy csak néhány hónapja van hátra. Ha bármelyikünknek ez az elkerülhetetlen kilátása lenne, hogyan élne addig? Vajon teszünk-e egy hiábavaló, utolsó kísérletet arra, hogy annyi örömet és élvezetet hozzunk ki az életből, amennyit a hátralévő napjaink

megengednek? Vagy életünk hátralévő részét azzal töltönnék, hogy megpróbálnánk jót tenni másokkal, pusztán emberszeretetből? Vagy szüntelen imádsággal töltönnék az időnk, könyörögve Istenhez, hogy könyörüljön meg a lelkünkön, és bánjon velünk jobban, mint ahogy mi bántunk vele? Valóban a legbensőbb törekvéseink, a félelmeink és reményeink, valamint a hitünk és tudásunk igazi próbája lenne, ha ezt a választást meg kellene hoznunk.

Nem lehet tagadni, hogy több igazi nemesség van sok meggyőződéses materialistában, aki, soha nem kételkedve a test halálakor bekövetkező teljes megszűnésében, mégis önzetlen, önfeláldozó életet él, mint abban az áhítatos hívőben, akinek az erkölcsösséghez a pokol félelmei és a mennyország ígérete kell. Az olyan materialista filozófusban, mint Epikurosz, van egy olyan erkölcsi nagyság, amely sok idealistából hiányzik. Bár az "epikureizmus" kifejezés az érzékek örömeinek kifinomult élvezetét jelenti, maga Epikurosz messze fölötté állt az ilyen érzéki materializmusnak. Mind saját életében és írásaiban, mind tanítványai, Lucretius írásaiban ott van egy fenséges személytelenség, amely a személyiség megszűnésének örömteli elfogadásában szinte a buddhizmusra emlékeztet. Nem úgy beszél-e Lucretius a tanítójáról, mint aki „megmentette az életet az ilyen nagy hullámoktól és a sűrű sötétségtől, és olyan tökéletes nyugalomba és ragyogó fénybe emelte”? Bármennyire is téved a filozófiai materialista abban a meggyőződésében, hogy életünk a test halálával véget ér, az emberi fejlődés iránti személytelen elkötelezettségében sokkal több igazi érték rejlik, mint abban, aki mindig is a halhatatlanságért kiált, mivel vágyik a jutalomra és a fél a büntetéstől.

Ugyanez a személytelen nemesség jellemzi a pozitívista filozófiát; egy Comte az emberiség szolgálatának szentelné életét abban a szilárd meggyőződésében, hogy halálával megszűnik létezni, és csak gondolatai és tettei élnek tovább az általa szeretett emberiségben. És egy Charles Bradlaugh szavaiban, aki azt mondhatta, hogy neki elég, ha az élete csupán hídként szolgál, amelyen át az emberiség egy jobb és boldogabb jövő felé haladhat. Ők bizonyára sokkal nemesebb és önzetlenebb életfilozófiát mutatnak, mint Luther fent említett kirohanása, amely a büntetéstől való félelemben és a jutalom reményében gyökerező erkölcsiségre jellemző. Bármennyire is téves az a meggyőződésük, hogy életünk a test halálával véget ér, a materialista, aki készségesen néz szembe egy ilyen teljes elmúlással, és mégis az emberiség jólétéért dolgozik, a legjobbját adva a végsőkig, magatartásában és céljaiban sokkal jobb, mint a halhatatlanság után kuncsorgó kereső, aki a saját jövőjéért való szánalmas aggodalmában képtelen szabadon adni anélkül, hogy Istennel alkudozna a viszonzásért.

A halálfélelem miatt a kereszténység szomorúan eltávolodott Krisztus üzenetétől. Bizonyára, ha valaha is egy tanító bebizonyította az életében, hogy az ember több, mint az ő teste, és hogy a szellem akkor is győzedelmeskedhet, ha az embert fizikailag legyőzik, akkor ez a kereszténység alapítója volt. Szinte úgy tűnik, mintha azzal hangsúlyozta volna tanítását, hogy vagyon, pozíció, hatalom vagy rang előnyei nélkül jött az emberek közé, letéve minden fegyvert, és elszenvedve, hogy ellenségei elfogják és megölik, hogy annál bőszesebben bizonyítsa a szellem diadalmas erejét, amellyel élt és világot hódított a kereszténységnek. És még sincs másik olyan vallás, amely a haláltól való ilyen elkésztető félelmet ápolná, mint az a kereszténység, amelyet az ember a Galileai tanításaiból csinált. A keresztény temetés a maga szomorú komorságában vajon nem éppen Krisztus üzenetének tagadása? A keresztény temető a sírköveken lévő feliratokkal, amelyek arról árulkodnak, hogy "itt nyugszik" az, akit életünkben ismertünk, vajon nem éppen a kereszténységellenes hit emlékműve? Nem hihetetlen-e, hogy keresztényeket hallani, akik arról beszélgetnek, hogy hol fognak nyugodni haláluk után, egy szép helyet választva, mintha ők maguk is hat lábnyi föld alatt feküdve időről időre merészen felülnének, hogy megnézzék a tájat?

Nem lenne itt az ideje, hogy végre mi is döntsünk? Vagy úgy, hogy keresztények leszünk, és elfogadjuk a Mester üzenetét, és messzire tesszük magunktól az anyagias homályt és a sírkövek jámbor hazugságait, vagy pedig őszintén kijelentjük, hogy Krisztusról azt tartjuk, hogy egy csaló volt, és hogy a test minden, ami mi vagyunk. Nincs rosszabb támadáspontja a modern kereszténységnek, mint az a babonás félelem, amellyel a halál misztériumát körül vesszük, és az a halk aggodalom, amellyel arról az egyetlen tényről beszélünk, amely mindannyiunk jövőjének bizonyossága.

Legalább ebben a tekintetben tanulhatnánk más vallások képviselőitől, akiket szívesen nevezünk pogányoknak, de akik a halálhoz való hozzáállásukban igazabb tanítványai Krisztusnak, mint sok keresztény. Nézzük meg, hogy a hindu életrendszerben, amelyet több ezer évvel a mi korszakunk előtt alapítottak, mindig is elkerülhetetlen tényként volt jelen a halál. A magasabb kasztokba tartozó hinduk élete négy szakaszra oszlik: a tanulóéra, aki felkészül az életre, a családfenntartóéra, aki a kötelességét teljesíti a közösségben, amelyben él, az erdőben lakóéra, aki megszabadul az őt kötő kötelekektől, lemond a birtoklásról és a hatalomról, és remeteként él, és végül a vándorló kolduséra, aki még a remeteségről is lemondott, és otthon nélkül marad, miután lemondott mindenről, ami e világból való. Igaz, hogy a hindu életnek ebből a szervezetszervezetéből csak kevés maradt, de a halál a hindu számára mégis jelenvaló valóság az életben, és nem egy borzalmas fantom, amitől félni kell, és ha lehet, figyelmen kívül kellene hagyni. Ahelyett, hogy megvárná, hogy a halál elvegye tőle - ahogy mi szívesen kifejezzük - mindazt, amit kedvesnek és értékesnek tartunk, a hindu maga mond le ezekről, és amikor eljön a halál, ez az ember készen áll rá. Bármennyire is eltávolodott a modern India a Manu törvényeitől, a keresztény nemzeteknek még mindig sokat kellene tanulniuk a Kelettől, amely abban a hitben, sőt, abban a bizonyosságban, hogy a lélek tovább él, még ha a test meg is hal, közelebb állnak Krisztus tanításaihoz, mint a keresztény civilizációnk a test halálától való szánalmas félelmével és a halhatatlanság iránti fakó reményével. Elgondolkodhatnának a Bhagavad Gítá szavain:

A szellem soha nem született, a szellem soha nem szűnik meg lenni;

Soha nem volt olyan idő, mikor nem volt, a vég és a kezdet csak álom.

A szellem születés nélküli, halhatatlan és változatlan marad mindörökre;

A halál egyáltalán nem érinti meg, még ha halottnak tűnik is a lakhelye.

A modern kereszténységet egy olyan materializmus terheli, amely szöges ellentétben áll a központi tanításával, egy olyan materializmus, amelyből hiányzik a filozófiai materialista nemessége, mert tele van félelemmel és a személyes sors iránti aggodalommal.

A TEST ÉS A LÉLEK KAPCSOLATA

A materialista úgy tekint a lélekre vagy a tudatra, mint a testnek és annak funkcióinak átmeneti melléktermékére, amely a test halálával megszűnik; következésképpen a halhatatlanságnak nincs helye a filozófiájában. Mégsem kell sok önvizsgálat ahhoz, hogy felfedezzük, hogy nem lehetünk a testnek vagy annak funkcióinak eredménye. Maga az a tény, hogy képesek vagyunk a testet megfékezni és irányítani, felülről a vágyait és hajlamait, rávenni arra, amit nem akar, dolgozni, amikor pihenni akar, étel nélkül maradni, amikor enni akar, könyörtelenül hajtani, amikor fel akarja adni, és a legnagyobb áldozathozatalban még az életét is odaadni, hogy megmentse egy másikét, azt mutatja, hogy nem mi

vagyunk a test, még kevésbé annak mellékterméke, hanem az az erő vagyunk, amely azt belülről mozgatja. Ha mi lennénk a test, akkor az olyan dolog, mint az önuralom vagy az önfegyelem, az erkölcsi küzdelem vagy az önfeláldozás filozófiai képtelenség lenne. Csak azt tudjuk irányítani, ami nem mi vagyunk; a "nem-én-kontroll" talán megfelelőbb kifejezés lenne, mint az "önkontroll", amely csak a testtel való azonosulásunkat fejezi ki, amelyen keresztül dolgozunk.

Ez nem azt jelenti, hogy nem függünk a testtől a fizikai világban való harmonikus kifejeződésünk szempontjából; ha a test képtelenné válik természetünk kifejezésére, vagy működésében megsérül, saját megnyilvánulásunk ezen keresztül ilyen mértékben gátolt lesz. A fogyatékos emberi lényre, mint például a veleszületett agysérültenre, úgy tekinthetünk, mint akinek testi eszköze annyira hibás, hogy megakadályozza a mögötte lévő egyén normális kifejeződését. Amikor megváltoztatjuk a test funkcióit, például mirigyek eltávolításával vagy beültetésével, a testen keresztül történő kifejezési lehetőségek olyan mélyrehatóan megváltoznak, hogy úgy tűnik, egy olyan emberi lényel állunk szemben, amely különbözik attól, akit korábban ismertünk. De ebből azt a következtetést levonni, hogy következésképpen az élő ember nem más, mint a test mellékterméke, valamint diadalmas és szentségtelen örömmel felkiáltani, hogy most végre bebizonyítottuk, hogy a test az elsődleges, és az ember a maga törekvéseiben és alkotó erőfeszítéseiben csak másodlagos, ugyanolyan meggondolatlan és alaptalan lenne, mintha azt mondanánk, hogy a művész csak mellékterméke a hegedűjének, hiszen ha egy húr hiányzik, a művészi kifejezés lehetőségei azonnal megváltoznak.

Mégsem szabad figyelmen kívül hagynunk a testi hangszer és annak tökéletes működésének fontosságát a lélek zenéjének létrehozásában. Furcsa, hogy bár a legtöbbször gondolkodás nélkül azonosítjuk magunkat a testünkkel, amely a hangszerünk, mégis hiányzik a józan eszünk ahhoz, hogy olyan gondot fordítsunk ezekre a hangszerekre, hogy azok képesek legyenek bennünket teljes mértékben kifejezni.

Felismerve tehát, hogy nem a test vagyunk, amit használunk, hanem az élő egyén a test mögött, meg kell próbálnunk megérteni, hogy milyen kapcsolatban állunk a testtel, amit használunk a fejlődésünk folyamatában. A "Szellem és anyag" című fejezetben láttuk, hogy a világegyetemben nincs alapvető kettősség, hanem az örök teremtés skáláján elfoglalt helyünk szerint, egy dolog anyagként vagy szellemként, életként vagy formaként jelenik meg számunkra. Így a testünk anyagként jelenik meg számunkra; a Valóság fényében azonban nem különbözik alapvetően attól, ami mi magunk vagyunk, hanem a megnyilvánulások egy olyan csoportjához tartozik, amely alacsonyabb szinten van, mint mi magunk.

Az önmegvalósításra azáltal teszünk szert, hogy kapcsolatba kerülünk ezekkel az alacsonyabb megnyilvánulásokkal, amelyekkel később azonosítjuk magunkat. Ez az azonosulás az inkarnáció, az ember társulása egy alacsonyabb és számára anyagi létmóddal, amely biztosítja a fejlődési ciklusának kiteljesedéséhez szükséges korlátozottságot és elkülönülést.

Evolúciójának korábbi szakaszában az ember teljes mértékben azonosul a testtel, és ebben az azonosulásban a természet része, mivel ez a megnyilvánulásnak az a szintje, amelyhez a test tartozik. Amint az emberben elkezd felderíteni valódi lényének homályos emléke, megjelenik a kettősség, a belső élet és a külső test felismerése, megkezdődik az erkölcsi küzdelem a maga kudarcaival és győzelmeivel, megkezdődik a tudatos erőfeszítés és törekvés, amely végül a Valósághoz vezet. Amikor ezt elérte, az ember tudja, hogy ő és a teste lényegét tekintve valóban egyek, de a test az örök Valóság

alacsonyabb megnyilvánulása, amelyet annak kell irányítania és vezetnie, aki azt a fejlődése folyamatához használja.

Ezért nem mi vagyunk a testünk, hanem az egy eszköz, amelyet használunk, amelyen keresztül tanulunk, és amelyen keresztül kifejezzük magunkat. Lényegileg nem különbözünk ettől a testtől sem, ez is az örök Valóság része, bár annak alacsonyabb megnyilvánulása, mint mi. Mivel nem mi vagyunk a testünk, folyamatos létezésünk nem függ ennek a testnek az életétől, és nem szűnik meg annak halálával. Ez nem a lélek halhatatlanságának bizonyítéka; csupán azt mutatja, hogy a lélek élete nem függ a fizikai test életétől, még akkor sem, ha e fizikai világban való megnyilvánulásához egy ilyen test szükséges a számára.

A TÚLÉLÉS, NEM HALHATATLANSÁG

A halál utáni továbbélés nem a halhatatlanság. A spiritiszta jelenségek bármennyire is teljes mértékben bizonyítják az egyéniségünknek a halál utáni továbbélését, ez csak azt mutatja, hogy amikor a fizikai test meghal, a halál utáni világban élünk tovább, ahol feldolgozzuk annak az életnek a tapasztalatait, amelyen éppen keresztülmentünk.

Nincs tehát semmiféle valószínűtlenség vagy lehetetlenség az azokkal való közösségben, akiket halottaknak szoktunk nevezni. Ők természetesen nem halottabbak, mint mi, sőt, valójában csak előbbek lehetnek, mivel átmenetileg megszabadultak a fizikai testtel való azonosulással járó korlátoktól. Ez nem jelenti azt, hogy a szellem, aki Julius Caesarnak vagy Napóleonnak mondja magát egy ámuló közönség előtt, és olyan közhelyeket mond, amelyeket még egy közepes elme is megvetne, szükségszerűen az, akinek mondja magát. Egy valódi spiritiszta szeánszon sokféle hatás érvényesül, a jelenlévők tudatalattijától és dramatizáló elméjétől kezdve, a kósza gondolatokon és eszméken és az esetleges nem emberi entitásokon át, egészen egy olyan emberi személy alkalmi megnyilvánulásáig, aki már átment azon a változáson, amit mi halálnak nevezünk. Még ha a spiritiszta szeánszon elhangzó szavak egy olyan embertől származnak is, aki már átment a túlvilágra, nincs okunk arra, hogy titokzatos áhítattal fogadjuk el azokat, mintha nagy bölcsességet tartalmaznának; a túlvilágra átment személy nem feltétlenül bölcsőbb, mint amilyen volt, amikor eltávozott ebből a világból; szavai csupán azt bizonyítják, hogy az ember túléli a test halálát.

Bármennyire is fontos ez a tény, nem érv a lélek halhatatlansága mellett. Még az a tény sem jelenti a halhatatlanságot, hogy a fejlődési ciklusunk kiteljesedése során sok száz életet élünk meg; mivel a befejezés az egységbe való visszatérés, ahonnan jöttünk, azt is mondhatjuk, hogy szükségszerűen véget kell érnie az egyéni életünknek, mivel volt egy kezdete. Filozófiai szempontból nem számít, hogy az életünk időtartama hatvan év vagy – a nagyobb evolúciónkban - hatvanmillió év; mivel a végnek el kell jönnie, így nem beszélhetünk a halhatatlanságról.

A spiritualizmus tényei és a reinkarnáció tana azonban annyiban változtatja meg a hozzáállásunkat, hogy a halálra úgy tekintünk, mint egy normális változásra a nagyobb életünkben, egy olyan változásra, amelyen mi, mint egyének, már sokszor keresztülmentünk, és amelyen még sokszor keresztül fogunk menni. Így nincs mitől félnünk a halállal kapcsolatban, és azokról, akik már eltávoztak, nem beszélhetünk úgy, mint akik valamilyen módon kevésbé élnek, mint mi. Valójában jól emlékezhetünk Shelley soraira:

Béke, béke! nem halt meg, nem is alszik,
Felébredt az élet álmából.
Mi vagyunk azok, kik viharos látomásokba merülve,
Fantomokkal haszontalan harcot folytatunk,
És örült transzban lecsapunk szellemünk késével
Sebezhetetlen semmikre ...

Meg kell tehát változtatnunk a halál misztériumához való hozzáállásunkat, és ki kell iktatnunk a keresztény civilizációból azt a borús komorságot, amellyel ilyen nem-keresztény módon körül vesszük a test halálát. E szemléletváltás megvalósításában valóban mély értéket képvisel az a tény, hogy az egyén a test halálán túl is fennmarad, és hogyha az életünket úgy értelmezzük, mint egy évszázadokon átívelő evolúció részét. De ezek sem bizonyítják a halhatatlanságot; csak az egyén életének végét halasztják el.

A HALHATATLANSÁG ILLÚZIÓJA

Lehetséges-e tehát filozófiailag a halhatatlanság; nem vagyunk-e megint egy olyan rossz kérdés csapdájában, amelyet semmilyen leleményesség nem tud megoldani? Elemezzük, hogyan keletkezik a kérdés, és lássuk, milyen elemek kerülnek bele a természetébe.

Bizonyos mértékig mindannyian azonosítjuk magunkat azzal a testtel, amelyen keresztül megnyilvánulunk ebben az adott életben; amikor magunkra gondolunk, elképzeljük fizikai megjelenésünket, a gondolatainkat és érzéseinket hozzátársítva; számunkra ez a valódi énünk. Azzal a névvel gondolunk magunkra, amit viselünk, és azzal az arccal, amivel rendelkezünk, az erényekkel és a hiányosságokkal, amelyek a miénk, és ez az énünk, amiért halhatatlanságot remélünk. Igaz, azt várjuk, hogy valamilyen csodás módon le fognak esni rólunk a hibáink és gyengeségeink, ha egyszer belépünk a mennyei birodalomba, és hogy minden erényünk és kiválóságunk felerősödjön, hogy valóban a megdicsőült kiadásai leszünk annak, amik ebben a földi életben vagyunk.

Mégis ez az a földi személyiség, amelyért végtelen létet, halhatatlanságot követelünk; amikor úgy gondolunk magunkra, mint akik örökkön-örökké élnek a mennyei világban vagy a pokoli régiókban, akkor úgy gondolunk magunkra, mint a mostani személyiségünkre, az itteni megjelenésünkkel. A halhatatlanságra való igényt tehát arra a személyiségre vonatkoztatjuk, akinek ebben az életben érezzük magunkat.

Továbbá az időnek mint az események végtelen egymásutánjának felfogásában tesszük fel a kérdésünket. Csak az időnek mint objektív valóságnak az örökkön-örökké tartó eszméjével gondolhatunk a halhatatlanságra. A halhatatlanság végtelen életet feltételez, a végtelen élet végtelen időt feltételez, a végtelen idő pedig filozófiai abszurditás.

Az idő nem objektív valóság, aminek mi a külsődleges világtételezésünk illúziójában tartjuk; az idő nem más, mint az örökkévalóság felismerése. Az idő illúziója, amely vagy elkezdődik és véget ér, vagy végtelen, nem más, mint az eredménye az idővel mint abszolút, objektív valósággal kapcsolatos illúzióknak.

Ebből az illúzióból ered a halhatatlanság problémája; amikor legyőzzük ezt az illúziót, a másik problémánk is megoldódik.

A halhatatlanságra való törekvésünk másik eleme az az illúzió, hogy mi vagyunk ez az ideiglenes személyiség, amelyen keresztül megnyilvánulunk. Ha valaki megkérdezné, hogy „hiszel-e a lélek halhatatlanságában”? Egészen lehetetlen lenne erre a kérdésre 'igennel' vagy 'nemmel' válaszolni. Először is meg kellene kérdeznünk, hogy mit értesz lélek alatt; magadra gondolsz, ahogy most megjelenesz és létezel, a nevedet viselő személyiséghez kapcsolódó tulajdonságokkal? Ha igen, akkor a válasz nem; ez a személyiség csak egy életre szól, és megszűnik, ahogyan a sok személyiség is megszűnt, amelyekén keresztül az előző életekben kifejeztük magunkat. Ha tehát azonosítod magad ezzel a személyiséggel, akkor meg kell szűnnöd vele együtt létezni. Másrészt, ha a "lélek" alatt a reinkarnálódó egyént, az igazi Egót érted, aki sok száz életen keresztül él a földön, akkor a válasz az, hogy ebben az egyéniségben biztosan túl fogod élni a test halálát, ahogyan a múltban sok test halálát túlélted, és a jövőben is túl fogod élni még sok test halálát. Amennyiben tehát azonosulsz ezzel az állandóbb énneddel, a jelenlegi tested halála és a jelenlegi személyiséged felbomlása nem fog számítani; mindezt túl fogod élni. De még ez sem halhatatlanság, mert annak az Egónak is meg kell szűnnie. Az Ego az individualizációkor született, és akkor fog megszűnni, amikor a teremtő Ritmus tökéletessé válik, és elérjük az Egységet, amelyben mindazzá válunk, ami van. Így még az újjászülető Én sem halhatatlan; bár az élete sok százezer, ha nem millió éven át tarthat, de annak is véget kell érnie. Ha végül lélek alatt az örökkévaló lényedet érted, amely változatlanul megmarad, akkor megint nem mondhatjuk, hogy e lény számára létezik a halhatatlanság. Itt már belépünk a Valóság világába, ahol a világgépünk fogalmai és struktúrái már nem érvényesek.

ÖRÖK VALÓSÁG

Ha meg akarjuk tapasztalni az igazságot, ki kell szabadulnunk a bennünket megkötöző illúziókból, és be kell lépnünk a Valóság világába. Ha ennek fényében szemléljük a halhatatlanság problémáját, az elveszti minden értelmét és jelentőségét, hiszen a Valóság világában már nem léteznek azok az illúziók, amelyekből a probléma született. Itt már nem úgy tapasztaljuk az időt, mint egyik dolgot a másik után; a Valóság e világában az Örökkévalóságot tapasztaljuk, amelyben minden idő változatlanul benne van.

Az örökkévalóságban a múlt és a jövő a jelenvaló valóság, és mi vagyunk ez a valóság. Hogyan követelhetnénk tehát halhatatlanságot, ha mi magunk is örökkévalók vagyunk? Valódi lényünkben olyan valóság vagyunk, amely soha nem kezdődött el és soha nem is fog véget érni, a Valóság, amely változatlan. A halhatatlanság eszméje nem más, mint annak az örökkévalóságnak a torzulása a világgépünk illúziójában, amelyet a Valóság világában tapasztalunk; ez nem más, mint e legfelsőbb Valóság félreértelmezése az objektív-idő illúziója alapján. Hogyan is aggódhatnánk a halál utáni jövőnk miatt, amikor magunkat az Örökkévalónak ismerjük, amely a jövőt és a múltat a maradandó valóságban egyesíti? Az Örökkévalóban tudjuk, hogy nem szűnhetünk meg lenni, mert vagyunk; a vég éppúgy lehetetlen az Örökkévalóban, mint a kezdet lenne, és a végtelen élet iránti igény nem más, mint önellentmondás.

Milyen hiábavalónak és méltatlannak tűnik a halhatatlanság iránti igény, a hozzá tartozó érvek és bizonyítékok seregével, amikor egyszer már megtapasztaltuk magunkat az Örökkévalónak, és ebben a tapasztalatban olyan bizonyosságra tettünk szert, amely megveti az érveket és nem szorul bizonyításra.

A saját örökkévalóságunk megtapasztalása valóban nem hagy bennünk többé semmi félnivalót és semmi hiú reményt; mert mi helye van a reménynek vagy a félelemnek, ha már van bizonyosságunk? Nincs szükség a remegő aggodalomra, a legjobbért történő reménykedésre vagy a legrosszabbtól való félelemre, amikor magunkat az Örökkévalónak ismerjük, a múlt és jövő változatlan valóságában. És nem mi vagyunk az a valaki, akit a világképünk illúziójában "önmagunknak" nevezünk, mert az nem más, mint az örök Valóság változó megtapasztalása.

Örökkévalóságunk nem egy távoli remény, nem egy bizonytalan mennyország, amelyben részünk lehet; mi az Örökkévaló vagyunk már most, ebben a pillanatban, valamint az általunk "időnek" nevezett minden pillanatban. Mindig rossz irányban kutatunk, mindig több időt akarunk; végtelen időt követelünk a halhatatlanság keresése során. Pedig a végtelenül nagyobb Valóság mindig a miénk, amibe bármikor beléphetünk, ha akarjuk; ennél kisebb igények csak illúziók, az illúzióból születnek. Nem több időt akarunk, hanem az örökkévalóságot akarjuk, amelyben minden idő benne van; egy teljesen más dimenzióban kell elindulnunk. Ahelyett, hogy egyre többet és többet akarnánk az időtapasztalatból, ebben a pillanatban át kell hatolnunk az idő fátylán, és be kell lépünk az örökkévalóságba, amely az idő minden pillanatában a maga teljességében megtalálható. Ahelyett, hogy vágyakoznánk a következő pillanatra, a következő időélményre, bele kellene mennünk a pillanatba, a jelenbe, és itt és most belépni az örökkévalóságba. Az Örökkévaló mélysége az idő minden pillanatában ott van, és meg fogjuk találni, ha elhagyjuk az illúziót, és belépünk a Valóságba. Nem kell várnunk valamilyen dicsőség eljövételére, a Dicsőség itt és most van, ha felismerjük. Milyen méltatlannak tűnik a halhatatlanság iránti igény, amikor megtapasztaljuk az örökkévalóságot!

Ebben a tapasztalatban már nem vagyunk többé különállók, nem vagyunk többé az, amit mindennapi életünkben "én"-nek nevezünk. Nemcsak a teljes lényünk, a múltunk és jövőnk vagyunk az örökkévalóságnak ebben a magasztos tapasztalatában, hanem mi vagyunk mindannak a valósága, ami van, volt vagy lesz, mi vagyunk AZ. Ennek ismeretében még hiábavalóbbnak tűnik a különálló és múltó én halhatatlanságának követelése; szinte blaszfémiának (szentségsértés) tűnik, hogy egy teremtmény a világképe illúziójában, a múlandó énje illuzórikus tapasztalatának végtelen folytatását követelje magának. Amikor olvasunk az ember félelméről és reszketéséről a halhatatlanság keresésében, a saját kis énje iránti kicsinyes aggodalmáról, az értelmetlen érvekről és bizonyítékokról, amelyeket az idők folyamán a fantáziája védelmére hívott elő, és amelyet nem mer valótlannak tartani, a felszabadultság érzésével rázzuk le magunkról ezt a bonyolult leleményt, amellyel az ember felépítette a tévedések várát, és belépünk a Valóság világának tiszta levegőjébe. Ott, a Valóság világában, az isteni egyszerűségben, úgy tapasztaljuk meg magunkat, mint azt az Örökkévalóságot, amelynek fényében minden félelem és remény fölöslegessé válik. Megszabadulunk az illúzió és problémák összefonódásától és a megoldásra tett hiábavaló kísérletektől. Nem keressük többé a halhatatlanságot; hanem megismerjük az Örökkévalót.

TIZENEGYEDIK FEJEZET

AZ ÖRÖKKÉVALÓ FÉNYÉBEN

Aki tudja, mi az igazság, az tudja, mi a fény; és aki ismeri, az ismeri az örökkévalóságot. A szeretet ismeri azt. Ó örök igazság! és igaz Szeretet! és drága Örökkévalóság! Te vagy az én Istenem, Hozzád imádkozom éjjel és nappal. -ST. AUGUSZTINUS.

AZ ÉLET ÉRTELME

Amikor beteljesítettük a Valóság keresését; felfedező utunk befejeződött. Igaz, hogy csak egy kicsit láttunk a Valóságnak abból a világból, amely széles és hatalmas, mint az örökkévalóság, amelyben minden benne van, ami valaha volt vagy lehet. Felfedezésünk azonban több mint jutalom azokért a nehézségekért, amelyeken keresztül megyünk, amikor elhagyjuk a megszokottat az ismeretlenért. Valóban elhagytuk az általunk oly jól ismert világot, és elindultunk a Valóság és az élő Igazság veszélyes keresésére. És íme, az új világban, ahová megérkeztünk, visszataláltunk a régi világunkhoz, de annak igazi és örökkévaló jelentésében, tudva, hogy a régi világunk soha többé nem lehet ugyanaz. Felmásztunk a Valóság hegyére, és annak tetejéről láttuk a dolgok látomását úgy, ahogy vannak. Ezzel a látomással a szívünkben nyugodtan leereszkeszhetünk, és visszatérhetünk a völgyekbe, ahol az emberek élnek, mert bárhová is megyünk, a hegytető látomása ott lesz a szemünk előtt, és minden dolgot, még a legismertebbet is, az Örökkévaló fényében fogjuk látni. Meghallottuk az örök Teremtés dalát, és ebben a dalban még az illúziók e világának durvább hangjai is mély és tartós értelmet nyertek. Ami a számunkra szenvedésnek és rossznak tűnt, az ugyanolyan mértékben és szükségszerűen része ennek az örök dalnak, mint az, ami számunkra öröme és igazságosságnak látszik. Miután láttuk a látomást, miután hallottuk a dalt, valóban élhetünk.

De nem él-e minden ember, nem osztozunk-e az ő életükben, ahogy ők is osztoznak a miénkben? Valóban, hasonló a testi életünk, eszünk és iszunk, pihenünk és dolgozunk, gondoskodunk arról, ami szükséges ahhoz, hogy a testünk életben és egészségben maradjon, de ez önmagában nem jelenti az ember számára az élet teljességét. Ha nincs értelme és célja az életünknek, ha nem tudjuk, miért szenvedünk és miért örülünk, miért fáradozunk és miért törjük magunkat, miért élünk ebben a fizikai testben, és az először miért uralkodik rajtunk, míg aztán megtanulunk uralkodni rajta, hacsak nem látjuk mindezt a Valóság fényében, akkor nem élünk igazán, csak létezőnk.

Nem furcsa, hogy oly sokan tudnak úgy élni, hogy nem tudják és nem kérdezik, hogy miért? Ha bármelyiküket megkérnénk, hogy vállaljon el egy sok nehézséggel járó feladatot, és mégsem mondanánk meg neki, hogy miért, és nem mutatnánk elegendő okot, ami indokolná a feladat vállalását, vajon vállalná-e? Vállalna-e közülünk bárki akár egy néhány száz mérföldes utazást is anélkül, hogy tudná, miért, anélkül, hogy lenne valami célja? És mégis, oly sokan élnek közülünk, akik nem egy véletlen feladatra vállalkoznak, hanem magára az élet nagy feladatára, nem valami véletlen utazásra indulnak, hanem magára az Élet nagy Utazására, olyan nehézségekkel és szenvedésekkel, amelyek nagyobbak, mint amilyeneket bármely átlagos utazás hozhat, és mégsem kérdezik meg, hogy miért? Ha az emberi életekre egy hegytetőről tekinthetnénk, akkor az nem tűnne másnak, mint az örület téveszméjének, amelyben milliók sietnek ide-oda, mindennapi feladataiknak szentelve magukat, aggodalomban és szorongásban élve, vagy örömteli várakozásban reménykedve,

kétségbeesve, ha kudarcot vallanak, vagy ujjongva a sikeren, de nem ismerve életük értelmét. Amikor végigmegyünk valamelyik nagyváros utcáin, és figyeljük a férfiak és nők arcát, akikkel találkozunk, tele aggodalommal, szorongással és elégedetlenséggel, boldogtalansággal, sőt haraggal és gyűlölettel, joggal csodálkozhatunk, honnan ez a komorság, talán azért, mert nem ismerik magának az életnek az értelmét? Micsoda üres színjáték a sietség és a nyüzsgés, az ide-oda rohanásunk, amelynek hatalmas jelentőséget és határozott értelmet tulajdonítunk, mérhetetlen energiával!

És ha embertársaink arcáról a tevékenységeik boltokba kerülő termékeire tekintünk, amelyek többsége csúnya és ízléstelen, még nagyobb része haszontalan, és csak néhány szép és szükséges az életben, nem csodálkozunk-e azon a vak tudatlanságon, amely képes életünket ilyen felesleges rútsággal terhelni? Bizonyos dolgok valóban szükségesek az életben. Szükségünk van ételre és italtra, hogy testünk élni tudjon, egészséges és tiszta ételre, frissítő és egészséges italtra, szükségünk van ruházatra, hogy megvédjük magunkat a hőség és a hideg ellen, szükségünk van otthonra, amelyben életünk nyugalomra lelhet, ahol a pihenés és a derűs boldogság menedékét találhatjuk. Szükségünk van gépekre, külső életünk technikai tökéletesítésére, amelyek segítségével meghaladhatjuk környezetünket és irányíthatjuk anyagi életünket. Szükségünk van művészetre és tudományra, filozófiára és vallásra, szükségünk van mindarra, ami az életet mélyebbé és örömtelibbé, gazdagabbá és teljesebbé teszi. De nincs szükségünk olyan táplálékra, amely csak ártalmas és betegségeket szül, nem akarunk olyan öltözéket, amely csúnya és a csak hiúság téves kielégítése, nem akarunk olyan otthonokat, amelyek annyira kidolgozottak, hogy a harmónia és pihenés helyett a zavarok központjaivá válnak, nem akarunk gépeket és mechanikus szerkezeteket, amelyek az életet pusztítják, ahelyett, hogy előmozdítanák, amelyek az emberiséget rabszolgává teszik, ahelyett, hogy felszabadítanák. Nem akarunk olyan tudományt, amely szenvedést okoz, sem olyan művészetet, amely valótlan és közönséges, nincs szükségünk olyan filozófiára, amely csak a szavak játéka, sem olyan vallásra, amelyben egy ember alkotta Istent szolgálnak ember alkotta dogmákkal, elhomályosítva az élő igazság örökkévaló üzenetét, amelyet minden korszak nagy Tanítói hoztak az embereknek. Sokkal kevesebbre és ugyanakkor sokkal többre van szükségünk, mindenekelőtt annak megértésére, amely megmutatja, mi szükséges és életadó, és mi felesleges és romboló.

Amikor felismerjük az élet örök értelmét, akkor megláthatjuk, hogy mennyi minden van az életben, ami felesleges, sőt káros, láthatjuk, hogy mennyi mindent lehet megszórolni és kiiktatni, de ugyanakkor azt is láthatjuk, hogy mennyi minden hiányzik, hogy mennyivel többre van szükségünk. A valódi élet egyszerűsége valóban csak töredéke a modern élet sokféle terhének és bonyolultságának, de ugyanakkor a szépség és a hasznosság sokkal magasabb színvonalát követeli meg azokban a dolgokban, amelyek nélkülözhetetlenek. Valóban nem tudjuk bölcsen elrendezni az életünket, ha nem ismerjük az élet értelmét; mert továbbra is ott fogjuk keresni a gazdagságunkat, ahol nincs gazdagság, és ott pazaroljuk az energiáinkat, ahol csak kárt okozunk, miközben mindvégig megfélelkezünk Ruskin mondásának bölcsességéről: "Nincs más gazdagság, csak az élet".

Csak akkor ismerjük meg az igazi értékeket, az igazi nagyságot, ha úgy látjuk az életet, mintha a hegytetőről néznénk. Amíg az illúzió völgyében tévelygünk, addig csak a látszólagos külsőségek alapján ítélünk, amelyek oly nagyra nőnek a szemünk előtt, hogy a látszatot látjuk, nem a valóságot. Vajon az emberek megítélése nem a külsőségek imádatáról tanúskodik-e; vajon a legtöbben közülünk, ha varázslatos módon Krisztus életének idejébe helyeznénk magunkat, nem tekintenénk-e korának római uralkodóit nagy és méltó, sikeres és fontos embereknek, nem vágnánk-e elismerésükre, és nem fogadnánk-e meg minden szavukat? És vajon a legtöbben nem néznénk-e megvetéssel a Názáreti

emberre, aki szegény és erőtlen volt, egy megvetett fajhoz tartozott, és aki tekintélyként merte magát korának hatalmasai fölé emelni? Vajon ugyanolyan figyelmet adnánk-e Neki, mint amelyet a közszemlére tett nagyoknak, akiknek hatalmuk van élet és halál felett, vajon képesek lennénk-e belátni, hogy egyedül Őt érdemes meghallgatni, hogy egyedül Ő nagy, bölcs és hatalmas, és hogy az Ő örök nagyságának fényében még a legnagyobb rómaiak lenyűgöző pompája és látszólagos hatalma is semmiség? Valójában, a kereszténység hosszú korszakai után még mindig keresztényhez méltatlan értékítéletünk van, mert a külsőségek csillogása alapján ítélünk, vakok és süketek vagyunk a belső valóság csodái iránt, ha nem ismerjük a dolgok értelmét.

GYAKORLATI FILOZÓFIA

Ennek jelentését a filozófia képes feltárni számunkra. A filozófia az ember legpraktikusabb tevékenysége, vagy legalábbis annak kellene lennie. Ez igaz, de a filozófia túl gyakran az absztrakt eszmék játéka, amely a maga finom jelentésárnyalataival a hivatásos filozófus számára mély érdeklődésre tart számot, de az utca emberének mindennapi életében gyakorlati jelentés nélküli. Elképzelhető tehát, hogy az átlagos ember néha elgondolkodik azon, hogyan lehetnek olyanok, akik - úgy tűnik számára - elvont spekulációkra pazarolják az idejüket, miközben a gyakorlati életben oly sok tennivaló van az emberiség megsegítésére. Pedig, ha a filozófia az, aminek lennie kell, az Élet megtapasztalása, akkor nem lehet, hogy a mindennapi életben ne a leglényegesebb fontossággal és jelentőséggel bírjon az ember számára. Elhozza az élet értelmének megtapasztalását, és csak ebben a tapasztalatban tanulhatjuk meg, hogy mi az, amiért érdemes tevékenykedni, mi az, ami valódi értéket képvisel az elért eredményeinkben.

Ha a filozófia eme felismerése nélkül vágunk bele a tevékenységbe, olyanok vagyunk, mint az ember, aki hosszú útra indul anélkül, hogy előbb megismerné annak az országnak a természetét, amelyen keresztül kell utaznia, és az utat, amelyet követnie kell. Ha egy ilyen embernek felajánlanánk a tapasztalatainkon alapuló segítségünket, elmagyarázva neki annak az országnak a térképét, amelyen keresztül kell megtalálnia az utat, és ő visszautasítaná ezt a segítséget, mondván, hogy ez nem praktikus, mert csak a dolog végrehajtása során lehet megtalálni a gyakorlati valóságot, akkor az ilyen embert bizonyára ostobának kellene tekintenünk. Hasonlóképpen, ha valaki az óceánt akarja átszelni, és nem hajlandó megtanulni a navigáció és az iránytű használatának elveit, mondván, hogy minden ilyen elmélet csak felesleges és nem gyakorlatias, és hogy a helyes dolog az, ha egyszerűen elindul és vállalja az utazást, akkor az ilyen embert megint csak gyakorlatiatlannak és bölcsesség híján lévőnek kellene tartanunk. A mindennapi életünkben azonban megvetjük annak az országnak a megismerését, amelyen mindnyájunknak át kell utaznunk, megvetjük a térképet, amelyet a filozófia mutathat meg nekünk, és nincs időnk megtanulni az élet navigációjának és iránytűjének használatát, amelyre egyedül a Valóság megtapasztalása taníthat meg bennünket. Hogyan cselekedhetnénk, ha nem tudjuk, mit érdemes elérni? Hogyan választhatnánk, ha nem ismerjük a valódi értékeket? Hogyan kormányozhatjuk a hajónkat az élet óceánján, ha nem tudjuk, hová tartunk, és hogyan találjuk meg az utat?

A filozófia a mindennapi életben a legnagyobb gyakorlati értékkel bír; segítsége nélkül nem tudjuk igazán irányítani az életünket. Még kevésbé tudjuk irányítani a nemzetek életét; a politika az inspiráló és irányító filozófia nélkül csak veszélyes játék a nemzetek sorsával, nem pedig a fejlődésük tudatos irányítása. Egy másik kötetben látni fogjuk, hogy a teremtő Ritmus felismerése, amelyet a filozófia hoz

magával, hogyan adja meg a történelmi fejlődésnek azt az ismeretét, amely képessé teszi a filozófus államférfit arra, hogy országa számára annak fejlődésével összhangban hozzon törvényeket, ahelyett, hogy politikai intézkedéseit a nemzeten belüli csoportok önző érdekeinek összecsapása és harca alapján döntené el. Lehet-e valami annyira gyakorlatiatlan, mint a nemzetek tudománytalan kormányzása, amely a világot napjaink kaotikus nehézségeibe sodorta? Létezhet-e az igazi filozófia hiányára a politikában elítélőbb bizonyíték, mint az emberiséget az utóbbi időben sújtó katasztrófák? Az emberiség szenvedéseit nem más okozza, mint a társadalmi életben - nemzeti és nemzetközi szinten egyaránt - működő erők ismeretének hiánya, és az ezek irányításának módját illető tudatlanság. A kormányzás tudománya, amely nem az elvont spekulációkra, hanem a tapasztalat filozófiájára épülne, bizonyára végtelenül gyakorlatiasabb és hasznosabb lenne, mint a jelenlegi tudománytalan kormányzás, amelyben a vakok vezetik a világtalanokat.

Nem elég azt mondani, hogy a filozófiának gyakorlati értéke van, hanem el kell ismernünk, hogy az élet irányítása, mind az egyén, mind a nemzet számára, lehetetlen a filozófiai tudás fénye nélkül, olyan lehetetlen, mint a navigáció térkép és iránytű nélkül, olyan lehetetlen, mint az utazás anélkül, hogy tudnánk, merre kell haladnunk, és mikor még azt sem tudjuk, merre van a célunk. Maga a viselkedésünk is a filozófiánktól függ.

VILÁG-ELFOGADÁS ÉS VILÁG-TAGADÁS

Az életben tanúsított gyakorlati viselkedésünk mindig a minket körülvevő világhoz való hozzáállásunk eredménye, akár tudatában vagyunk ennek, akár nem. Ha ezt a világot objektív valóságnak tekintjük, akkor benne fogjuk keresni a boldogságunkat, ha viszont illúzióknak vagy rossznak látjuk, akkor boldogságkeresésünk során el fogunk menekülni ebből a világból. Itt van az, hogy egyedül a Valóság megtapasztalása szabadíthat meg bennünket attól a problémától, amellyel mindaddig szembesülünk, amíg nem ismerjük e világunk valóságának mértékét.

Az ember evolúciójának van egy olyan szakasza, amikor teljesen azonosul ezzel a világgal, amikor a természet része, és annak életét éli, követve teste ösztönzéseit és vágyait, mint bármely más állat. Az ilyen élet lehet szép és örömmel teli, mint ahogyan az állatok élete is az lehet, de ez egy olyan élet, amelyben az ember teljesen alá van vetve a természet világának, és nem ismerve fel saját rabszolgaságát, jól érzi magát a fogságban. Ez az igazi pogányság, ahol az ember természeti ember, egy a természettel, mivel még nem tanulta meg önmagát megismerni.

Aztán eljön az idő, amikor ez az öntudatlan és álomszerű egység elvész, amikor az ember az individualizmus elkülönültségében különállónak érzi magát az őt körülvevő világtól, különállónak embertársaitól. Ebben a kettősségben tudatára ébred annak a fogságnak, amelyet korábban nem ismert fel, érezni fogja magán a testet a maga vágyaival és az elmét a maga törekvéseivel. És az ezt követő elkerülhetetlen küzdelemben igyekszik majd megismerni az őt körülvevő világ értelmét, és vagy elfogadja, mint legfőbb valóságot, vagy pedig megtagadja, mint csapdát és téveszmét. Ha elméletben és gyakorlatban is elfogadja, akkor az életkörülményeiben csak egy természeti ember marad, aki a megkésett pogányságnak örül, amely soha nem hozhat tartós elégtételt, mivel a belső szellem hangja mindig újra és újra megszólal és érvényesíti törekvéseit, követeléseit. Másrészt megtagadhatja az őt körülvevő világot, és azt illúzióknak, sőt gonosznak, a gonoszság székhelyének nyilváníthatja. Így látjuk az indiai jógit, aki számára halott a világ, mert teljes lemondásban él, elnyomva a test minden

követelését, hogy a szellem élhessen. Így látjuk a keresztény aszkétát, aki a gonosz világból a remeteség békéjébe menekül, megfenyíti a testet, hogy vágyait és szenvedéyleit eltiporja. A világnak és mindannak, ami a világból való, e tagadásában az ember úgy keresi az üdvösséget, hogy mindent, ami világi, messze helyez magától, és azokat, akik világi célokat követnek, sötétségbe vezetnek és pusztulásra ítéltnek tekinti.

A világ-elfogadás és a világ-tagadás ebben a szakaszban talán a két egyedüli alternatívának tűnhet. Ha van egy objektív világ, amely minden oldalról körülvesz bennünket, akkor vagy el kell fogadnunk, elismerve valóságát és igényeit, vagy pedig meg kell tagadnunk, hogy nem létezik, hogy illúzió, vagy hogy csapda és gonosz, maga a megtestesült gonoszság. Igaz, hogy megkísérelhetünk kompromisszumot kötni, és mi más lenne a mi hagyományos erkölcsünk, mint egy ilyen kompromisszum - amelyben elismerjük a belső szellem és a külső világ követeléseit, és megpróbáljuk mindkettőnek megadni a neki járó elismerést. A kompromisszumos élet azonban nem vezet sehová; mert nem merjük az anyagi életet teljes mértékben, megbánás nélkül élvezni; és nem merjük elutasítani ezt a világot és a szellemet keresni, mert attól félünk, hogy a boldogságot és a gazdagságot feladjuk egy bizonytalan üdvösségért cserébe.

Az emberiség törekvései mindig is ide-oda ingadoztak a világ tagadása és a világ elfogadása között; még most is a Nyugat képviseli az egyiket, a Kelet pedig a másikat. Talán nyugati civilizációnk nem éppen a fizikai erejével, és a világ feletti uralmával dicsekszik? Nem bizonygatta-e a világ valóságát, még a belső világ kizárásával is, elfelejtve, hogy az ember nem élhet csak kenyérrrel? És a Kelet, amikor a belső szellem valóságát magasztalta, nem utasította-e el a külső világot, nem vetette-e meg, hogy hatalmat, tudást és ellenőrzést szerezzen a belső világ felett, és ezáltal, legalábbis anyagilag, nem vált-e a Nyugat nemzeteinek prédájává? Igaz, hogy Keleten és Nyugaton egyaránt voltak olyanok, akik megtalálták a Valóságot, és akiknek életmódja tanúskodott e legfelsőbb-rendű tapasztalatokról. A Buddha a Középutat tanította, amely nem volt sem világ-tagadás, sem világ-elfogadás, még kevésbé megalkuvás. Krisztus is így tanított, és Őt sem lehet felelőssé tenni azért, hogy tanítványai és követői félremagyarázták szavait, amikor a Valóság megtapasztalásának hiányában a saját elméjük mértékére korlátozták Tanítójuk üzenetét. A keresztény aszkézis túlzása nem Krisztus tanításának gyümölcse, sem az öncélú materializmus, amely oly különös módon követeli magának a keresztény egyház szentesítését. Még kevésbé tanított Krisztus megalkuvó életet, még akkor sem, ha a hagyományos erkölcs is a kereszténység tanításaiban keresi a menedékét.

Összességében azonban a Nyugat elfogadta a világot, a Kelet pedig megtagadta. Az egyik ereje a másik gyengesége; a Nyugat ugyanolyan erős a külső tevékenység zajos lármájában, mint a Kelet a szellem csendes tétlenségében. Mindkettőjük teljesítménye csak hiábavalóságnak tűnik a másik szemében; a Kelet jó kedélyűen mosolyog a Nyugat eredményeinek illúzióján, ahogyan a Nyugat is alig leplezett megvetéssel tekint a Kelet tétlenségére. És mégis mindkettőnek van értéke és értelme. Mi nyugatiak nem mindig ismerjük fel a csend és a tétlenség erejét, a mi tétlenségünk túl gyakran csak lustaság, a mi csendünk pedig alkalmatlanság. De van olyan csend, amely ékesszólóbb, mint a legszenvedélyesebb szónoklat, van olyan tétlenség, amely erőteljesebb, mint a legvadabb cselekvés. Nem-e éppen a csendes, szavaiban és tetteiben megfontolt ember az, aki gyakran a legerősebb vezető a válság idején? És vajon a legmélyebb érzelmeink nem állnak-e ellen a szavakkal való kifejezésnek, nem vagyunk-e szótlanok a legnagyobb bánatunkban és a legnagyobb örömeinkben egyaránt? Nem beszélünk egy halott jelenlétében, és nem beszélünk akkor sem, amikor sok év szomorú elválás után találkozunk egy

rég elveszett baráttal, és mégis, a hallgatásunk végtelenül kifejezőbb, mint a szavaink. A világ tagadásában és a világ elfogadásában is van erő, de melyiket válasszuk?

A probléma nyilvánvalóan nem idegen a mindennapi élettől, hanem viselkedésünk alapja, erkölcsünk alapja. Vajon egyedül ezt a minket körülvevő világot ismerjük-e el valóságosnak? Akkor vessük bele magunkat a tevékenységébe, élvezzük ki teljes mértékben az örömeit, ne álljunk meg, hogy gondolkodjunk, ne álljunk meg, hogy töprengjünk. Keressük hát a teljesítményt és a hatalmat ebben a világban, próbáljunk meg ott nagyok lenni, halmozzuk fel gazdagságát, ragadjuk meg örömeit. Ha viszont ez a világ nem valóságos, vagy ami még rosszabb, ha ez az a hatalom, amely örökké ellenünk van, maga a gonosz hatalma, akkor helyezük távol magunktól ezt a világot és kísértéseit, hagyjuk el, mondjunk le az általa nyújtott örömeiről, és keressük a belső magányt, a spiritualitást, amelyet csak ott bent találhatunk meg.

Valójában, a Valóság megtapasztalása nélkül a probléma éppoly nehéz, mint amilyen nagy jelentőségű, és mégis úgy tűnik, nincs más választásunk: vagy a világ életét kell élnünk, vagy a spiritualitás életét, hacsak nem egyezünk bele, hogy megadjuk magunkat egy megalkuvó, értelmetlen életnek.

A VALÓSÁG GYAKORLATA

Elemezzük tehát még egyszer a problémánkat, és nézzük meg, hogy megoldható-e vagy sem. Beszélünk világ elfogadásról és világ tagadásról. De mi az a világ, amelyet vagy elfogadni, vagy tagadni akarunk? Ez az a világ, amelyet magunk körül látunk, az a világ, amely objektív valóságként jelenik meg számunkra, jól megkülönböztethetően a bennünk lévő élettől. De ez a világ csak egy kép a tudatomban; nem más, mint az én értelmezésem a Valóságról. Igaz, hogy ezt a világgépet külsővé teszem, és azt hiszem, hogy az egy tudatomon kívüli valóság, de ettől még nem lesz valóságos, még ha annak is látszik. De azt sem mondhatom, hogy ez mind illúzió, hogy egyáltalán nem létezik, és hogy ezért a mindennapi élet gyakorlatában figyelmen kívül kell hagyni és el kell utasítani. A külsődleges világgépről nem mondhatjuk, hogy valóságos, sem azt, hogy valótlan; mert egyszerre valóságos és valótlan.

Annyiban valóságos, amennyiben ez a mi értelmezésünk a Valóságról, annyiban valótlan, amennyiben nem maga a Valóság, hanem csak a mi értelmezésünk. Az illuzórikus része az, hogy elhatároljuk a tudatunktól azt, ami benne csak egy kép, és független valóságnak kiáltjuk ki.

Ezt a külsődleges világgépet tagadni éppoly lehetetlen, mint elfogadni; tagadásával megtagadjuk azt a tényt, hogy a tudatunkban a Valóság világa egy olyan képet hoz létre, amelyet külsődlegessé teszünk és "világnak" nevezünk. Ezt a világot valóságként elfogadni ugyanilyen lehetetlen; a legjobb esetben is ez csak a mi értelmezésünk vagy képünk a Valóságról, soha nem egy olyan objektíven valóságos világ, amilyennek hisszük.

A mi világegyetemünk tehát nem egy olyan objektíven valóságos világ, amelyet vagy elfogadhatunk, vagy megtagadhatunk. A világ-tagadás és világ-elfogadás egész problémája csak abból az illúzióból születik, hogy a tudatunkon kívülre helyezük objektív valóságként azt, ami benne csak kép, amit az örök Valóság okoz. Problémánk ismét az illúzió szülötte és megoldásra képtelen. Nem tudjuk az objektívvá tett világgépünket valóságként elfogadni, és nem tudjuk illúzióként megtagadni, még

kevésbé gonoszként és gonoszságként. Amit tehetünk, hogy megpróbálhatjuk úgy megérteni, amilyen valójában, és ennek megfelelően kezelni.

A Valóság megtapasztalásában úgy ismerjük meg a dolgokat, ahogyan azok vannak, hiszen mi vagyunk minden, ami van. Ezt a valóságos világot, a dolgok valóságát nem lehet sem elfogadni, sem megtagadni; mert mi magunk vagyunk ez a legfőbb Valóság, és osztozunk minden dolog örök létében. Amikor a Valóság megtapasztalásából visszatérünk a világgépünk álmába, már nem azonosítjuk magunkat vele, nem gondoljuk azt az egyetlen valóságnak, nem riadunk vissza tőle, mint a gonosz világtól, és nem is utasítjuk el, mint az illúzió pusztá bűvöletét. Most már mindig olyannak látjuk, mint amilyen - az örök Valóság által a tudatunkban létrehozott képnek, a dolgok értelmezésének, ahogyan azok vannak. Az ilyen hozzáállás nem világ-tagadás és nem világ-elfogadás, hanem világgépünk szemlélése az Örökkévaló fényében. A nagy változás, amelyet a Valóság megtapasztalása idézett elő, az, hogy világgépünket most már a Valóság értelmezésének tekinthetjük; a mindennapi élet megjelenéseit pedig az örök Valóság fázisainak vagy pillanatainak láthatjuk, amelyet belülről ismerünk.

A Valóság fényében a múlt megjelenés új értelmet, új méltóságot nyer, amelyet a Valóság meglátása nélkül nem kaphatna meg. Körülöttünk állandóan változó formákat látunk, semmi sem marad változatlan, minden az örökkévalóvá válás folyamatában van. Ezek a folyton változó fázisok önmagukban nézve értelmetlenek, de csodálatos jelentéssel telnek meg, ha az örök Valóság felismeréseként látjuk őket. Ez a Valóság kinyilatkoztatása, amely olyan mélyen érinti az életet, hogy szavakkal nem lehet leírni a jelentését annak a számára, aki még nem látta a maga világát az Örökkévaló fényében. Ami történik, az valóban a világunk átalakulása, anélkül, hogy maga a világ megváltozna, hanem pusztán azáltal, hogy a világgépünket az örök Valóság értelmezésének tekintjük. A tapasztalati filozófia talán legnagyobb ajándéka, hogy minden dolgot a maga idő-illúziójában, az élet eseményeit és az élet problémáit egyaránt, most már az Örökkévaló fényében látjuk.

Amikor megpillantjuk a Valóság látomását, a világunk teljesen és szinte a felismerhetetlenségig átalakul, pedig semmi sem változik a dolgokban, ahogy azok vannak, csak egy új látásmódot nyerünk. A csúfság és a szenvedés, a diszharmónia és a rossz csak addig létezik számunkra, amíg a világgépünket objektív valóságnak tekintjük, amíg a dolgokat önmagukban látjuk. Abban a pillanatban, amikor világunk tárgyait és eseményeit a Valóság általunk történő értelmezésének tudjuk tekinteni, a dolgok örök értelme feltárul számunkra, azoknak a világunkban való megjelenésén keresztül; a változó tárgyat, a múltó eseményt az Örökkévaló fényében látjuk. Ebben a fényben már nem lehetnek sem csúnyák, sem gonoszak; mindannyian osztoznak az örök Valóság nagyszerűségében. Vajon nem Shelley írta-e le a "megszabadított Prometheus"-ban, hogy Jupiternek, az Illúziók Királyának bukásával hogyan változik meg az egész világ?

.... és hamarosan

Azok a csúnya emberi alakok és arcok amikről úgy beszéltem, mint amelyek fájdalmat okoztak nekem; A levegőben lebegve egyre inkább elhalványultak a szélben, amely szétszórta őket; és azok akik így tovaszálltak már szelédnek és kedvesnek tűntek, miután a rút álca lehullott róluk.

És minden kissé megváltozott, midőn egy rövid meglepetéssel és elragadtatott csodálkozással teli üdvözlés után, mindannyian újra álomba merültek.

És mikor a hajnal felvirrad, gondolnád, hogy a varangyok, kígyók és gőték is lehetnek valaha szépek? Pedig mégis azok voltak, bár alig változott alakjuk, vagy színük; minden dolog levetette gonosz természetét

Az új látásmódban, amely akkor születik meg, amikor az ember megszabadul az illúzió zsarnokságától, az egész világ megváltozik, szeretettől és szépségtől ragyogónak tűnik. Látszólag teljesen megváltozott, bár a változás valójában csak magában az emberben van. Amikor a körülöttünk lévő világot, a világgépünket a Valóság fényében láthatjuk, annak minden részletét átjárja az Örökkévaló fénye, és ebben a fényben új szépséget és mély értelmet nyer. Világgépünk kulcsát önmagunkban kell megtalálnunk; teljesebb felismerésünkkel ez a kép addig változik, amíg valóban úgy tekinthetünk rá, mint "a Szépség árnyékára, amelyet nem láthatunk". Shelley a költő mély felismerésében olyan szavakkal fogalmazza meg az embernek a saját maga által teremtett illúziók kötelékéből való megszabadulását, amelyet az igazság semmilyen filozófiai kifejtése nem érhet utol:

A festett fátyol, melyet azok, akik voltak, életnek neveztek; s mely, mintha színekkel hanyagul terítve, utánozta volna mindazt, amiben az emberek hittek és reménykedtek, széthasadt;

Az undorító álarc lehullott, az ember hatalom nélkül, szabadon, körülhatárolatlanul maradt; egyenlő, osztályozatlan, törzs és nemzet nélküli, félelemtől, imádattól, rangtól mentes, király önmaga fölött; igazságos, szelíd, bölcs, de mégis ember.

Szenvedélytelen? Nem, de mentes a bűntől és fájdalomtól, melyeket az ő akarata teremtett vagy elszenvedett. Még nem mentes a véletlentől, a haláltól és a változékonyságtól, bár mintha azok a szolgálói lennének, uralkodik rajtuk, mint a rögök felett, melyek másként elboríthatnák.

Mint a legmagasztosabb csillag ami nem érinti a mennyet, fénytelenül homályos áll a nagy ürességben.

"Az ember megmarad", és benne található a Valóság titka.

AZ ÖRÖKKÉVALÓ FÉNYÉBEN

Csak amíg a világgépünket objektíven valóságos világnak tekintjük, addig lehetnek a megjelenései számunkra a vágyakozás tárgyai, és csak akkor tudjuk őket birtoklási szándékkal követni. A vágy nem más, mint a világgépünkbe, mint objektív valóságba vetett hit kifejeződése; hiábavaló birtoklási kísérletet teszünk a tudatunkban felbukkanó képek után, és elkerülhetetlenül kiábrándulást tapasztalunk, amikor felfedezzük, hogy azok csak látszatok.

Ugyanilyen hiábavaló ennek a világgépnek a megtagadása is, mert ugyanúgy nem tudunk elmenekülni előle, mint a vágyak esetében; menekülési kísérleteink csak annál közelebb kötnek minket ahhoz a világhoz, amelyből menekülünk. A világot eltaszítani magunktól, azt hirdelve, hogy tele van illúzióval

és gonoszsággal, nem igazi spiritualitás; ez nem más, mint a tévedés eredménye, és csak szenvedést okozhat azoknak, akik ezt tűzik ki célul.

A Valóság megtapasztalásából születő spiritualitás egészen más. Ebben nem vágyunk világgépünk megjelenéseire, nem utasítjuk el és nem félünk tőlük; tudjuk, hogy mik azok, a tudatunkban létrehozott képek, és az Örökkévaló értelmezésének tekintjük őket.

Amikor belépünk a Valóság világába, és tapasztalatot szerzünk benne, a vágyakozás feleslegessé válik, mivel mi vagyunk minden, ami van, és a Valóságon kívül nincs mit kívánni. Hogyan akarhatnánk valamit, amikor mi vagyunk minden, és minden dolgot a saját lényünként tapasztalunk? Az Örökkévaló békéjében a vágy elnémul, és az, amit soha nem birtokolhattunk, amíg a világgépünkben hajszoltuk, örökké a miénk, hiszen mi magunk vagyunk az a dolog. A vágyak játéka nem más, mint a saját világgépünkkel, mint külsődleges valósággal való játék; amikor mi vagyunk AZ, ami a világgépet létrehozta, akkor ez a játék feleslegessé válik.

Örömünk a világgépünk szépségeiben, a minket körülvevő világban, most sokkal nagyobb lesz, mint korábban, mivel mindabban, ami körülvesz minket, meglátjuk azt a mélyebb szépséget, azt a nagyobb örömet - az Örökkévalót, amely az idő fátylán keresztül ragyog. A valódi spiritualításban tehát nem vágyunk a világ-kép formáira, mivel egyek vagyunk az őket létrehozó Valósággal, és nem is riadunk vissza tőlük, mivel örök értelmük fényében látjuk őket. Így a világban élhetünk, de mégsem kötődünk a világhoz; a legjobb tudásunk szerint végezhetjük a munkánkat a világban, energiáinkat és erőinket erre összpontosítva, és mégis szabadok lehetünk a kötődéstől ahhoz, ami nem más, mint a Valóságról szerzett tapasztalatunk. A szentséget nem kell a szegénységben és a magányban keresnünk; a szentség ott van, ahol a mindennapi életünkben vagyunk, hiszen mindenütt ott van az Örökkévaló.

Ilyen a világ megszentelése. Nincs többé szükségünk a templom magányára ahhoz, hogy megtaláljuk Istent és szolgáljuk Őt, az Istenséget az embertársaink arcában látjuk, és zenéjét a Természet hangjaiban halljuk. A mindennapi életünk lett az a katedrális, amelyben az Örökkévalót tiszteljük, míg emberi létünk hétköznapi tevékenységei váltak azzá a szertartássá, amelyben a bennük megnyilvánuló Valóságot imádjuk.

A Valóság fényében nincs olyan szó vagy cselekedet, amely ne lenne része az Örökkévalóságnak, hiszen minden az Örökkévaló megvalósulása. Valóban olyan, mintha most egy belülről jövő Fény világítaná meg a világgépünket; minden tárgynak benne, minden teremtménynek mély és örök üzenete van, ha az Örökkévaló fényében látjuk. Az idő világa az örökkévalóság szimbólumává vált; az Örökkévaló fényében maga az idő is örökkévalóvá válik. Csak addig, amíg illúzióba vagyunk kötve, tűnhetnek a dolgok értelmetlennek, helytelennek, káoszba vezettnek; ha megláttuk a Valóságot, nincs olyan porszem, amelynek ne lenne magasztos jelentése, hiszen örökre az Örökkévaló része.

Mi magunk is új értelmet nyerünk ebből a Társulásból; most talán az időben járunk, de az Örökkévalóban élünk, talán illúziót látunk, de ismerjük a Valóságot. Ilyen az Örökkévaló látomásának gyümölcse, ilyen a Valóság gyakorlása. A Valóságot látni annyi, mint élni; azzá válni annyi, mint megvalósítani.

Egyedül ebben az eredményben rejlik a Béke és a Felszabadulás.